

članica Građanske alijanse

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA

za treći kvartal 2011

I Prethodne informacije

Izveštaj Inicijative mladih za ljudska prava (YIHR) obuhvata sakupljene informacije u periodu od 1. jula do 1. oktobra 2011. godine. U radu na izvještaju, tim YIHR koristio je tehnike istraživanja na terenu, pres kliping, analize, intervjue i SOS liniju. YIHR vrši monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori već pet godina zaredom, a do sada smo objavili pet godišnjih i više kvartalnih izvještaja. Izvještaji su dostupni na web sajtu www.yihr.me. Ovaj izvještaj obuhvata oblasti koje smo kroz naš dosadašnji rad identifikovali kao zabrinjavajuće, a akcentat je stavljen na stanje ljudskih prava u praksi, dok se detaljnija pravna analiza standarda ljudskih prava priprema za godišnji izvještaj. Izveštaj priređuje šestočlani tim YIHR-a uz podršku Balkan Trust for Democracy.

U ovom kvartalu u fokus političke scene u Crnoj Gori je rad na ispunjavanju sedam prioriteta koje je postavila Evropska komisija (EK).

Predsjednik Evropskog suda za ljudska prava Žan Pol Kosta boravio je u posjeti Crnoj Gori od 8. do 11. septembra 2011. Tokom posjete, Kosta je imao sastanke sa predstavnicima sudske, izvršne i zakonodavne vlasti. Takođe, bio je organizovan i interaktivni dijalog crnogorskih sudija sa predsjednikom Kostom i sudijom Evropskog suda za ljudska prava Nebojšom Vučinićem. Protiv Crne Gore Sud za ljudska prava u Strazburu donio je pet presuda. Trenutno je u proceduri oko 700 predmeta, što je preveliki broj u odnosu na broj stanovnika.

Tokom ovog kvartala objavljena su dva izvještaja o stanju ljudskih prava.

Stejt department /State Department/ objavio je izvještaj o vjerskim slobodama (http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2010_5/168439.htm) 13. septembra 2011. godine. Izvještaj je obuhvatio period od 1. jula do 31. decembra 2010. godine. U izvještaju se navodi da je vlast generalno poštovala religijske slobode. Odnosi između većih religijskih zajednica generalno su dobri, ali su i dalje prisutne tenzije između Crnogorske pravoslavne crkve (CPC) i Srpske pravoslavne crkve (SPC), navodi se u izvještaju. U izvještaju je navedeno i da je povećan broj incidenata vezanih za vjersku imovinu, sveštenstvo i simbole.

Akcija za ljudska prava (HRA) objavila je 14. septembra 2011. godine izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori za 2010. i prvu polovinu 2011. godine (http://www.hracion.org/wp-content/uploads/Ljudska_prava_u_Crnoj_Gori_2010-2011.pdf). U izvještaju su opisane brojne oblasti u kojima dolazi do kršenja ljudskih prava. Jedan od najvažnijih zaključaka u izvještaju ukazuje na to da u Crnoj Gori institucije još uvijek nijesu dostigle stabilnost i nezavisnost kako bi obezbijedile vladavinu prava. Tako, izvještaj navodi da je tužilaštvo odgovorno za neprocesuiranje državnih službenika kao, na primjer, u slučajevima ozbiljnog zlostavljanja, mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, dok državu opterećuju i nekažnjeni ratni zločini kao i nerazjašnjena kontroverzna ubistva među kojima je i ubistvo novinara Duška Jovanovića.

Na marginama generalne Skupštine Ujedinjenih nacija, 23. septembra 2011. predstavljen je Međunarodni logo ljudskih prava. Logo je izabran na međunarodnom konkursu glasovima eksperata i građana, nakon petomjesečne procedure. Na konkurs je pristiglo preko 15.000 prijedloga iz više od 190 zemalja. Autor pobjedničkog logo-a "Slobodan kao čovjek" je Predrag Stakić dizajner iz Beograda.

Logo „Slobodan kao čovjek“

II Institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – Rad Ministarstva za ljudska i manjinska prava organizovan je kroz Sektor za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i Sektor za unapređenje i zaštitu ljudskih prava. U sklopu ministarstva djeluju i Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti i Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma, Aškalija i Egipćana. Mediji su pisali da će ministar Ferhat Dinoša podnijeti ostavku, što u kontinuitetu traži gotovo cijeli NVO sektor. Ministarstvo je u ovom kvartalu nastavilo, ranije već započetu, medijsku antidiskriminacionu kampanju. Kampanja je uključila različite vrste medija a poruke su prenošene preko bilborda, letaka i oglašavanja u dnevnim novinama i spotovima. Na TV Teuta spotovi su emitovani i na albanskom jeziku. Ministarstvo je održalo dvije radionice na kojima su edukovani državni službenici o antidiskriminacionom zakonodavstvu. Obukama su obuhvaćeni zaposleni u pravosuđu, policiji, inspeksijskim organima i drugim institucijama. Naredna obuka planirana je za početak oktobra. Ministarstvo je u julu objavilo „Drugi i treći izvještaj Crne Gore o ostvarivanju međunarodne Konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije”. Budžet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2011. godinu iznosi 1.260.787.21 eura.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) – Skupština Crne Gore donijela je 29. jula 2011. godine novi Zakon o Ombudsmanu. Na osnovu usvojenog Zakona, Ombudsman je određen za praćenje i sprovođenje Zakona o zabrani diskriminacije. Na osnovu ovog Zakona, Ombudsman ima neposrednu nadležnost po pitanju zaštite od svih oblika diskriminacije počinjene od strane svih pravnih i fizičkih lica. Takođe, Ombudsman ima mogućnost podnošenja tužbe u ime diskriminisanog lica, kao i ulogu umještača u sudskom postupku uz pisanu saglasnost diskriminisanog lica. Kapaciteti Ombudsmana za implementaciju Zakona o zaštiti od diskriminacije još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou. Na ovim poslovima radi jedan zamjenik a odjeljenje sa stručnim kadrovima nije formirano. Prema postojećoj sistematizaciji radnih mjesta upražnjena su još dva radna mjesta, dok u okviru novih mehanizama, prevencija torture i zaštita od diskriminacije, treba da se sistematizuju radna mjesta za izvršioce novim podzakonskim aktom koji će biti donešen nakon mišljenja nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode. Takođe, Skupština Crne Gore treba da donese odluku o broju zamjenika, kada će biti moguće imenovanje novog zamjenika. Na osnovu novog Zakona, određeno je da Ombudsman bude i nacionalni mehanizam za prevenciju torture. Usvajanje novog Zakona o Ombudsmanu pratili su brojni ispadi pojedinih institucija. U jednom trenutku u skupštinskoj proceduri našla su se dva predloga Zakona u velikoj mjeri različita. Iako se usvajanjem većeg broja amandmana koje su podnijeli poslanici tekst Zakona značajno popravio, Zakon i dalje ima određena rješenja koja neće doprinijeti kvalitetnijem radu Ombudsmana. Stručna služba neće imati plate na nivou stručne službe u Ustavnom sudu, što će biti velika prepreka za motivaciju prilikom upošljavanja stručnih kadrova za rad u Kancelariji. Zakonom je definisano da Ombudsman može zastupati stranke u postupku samo kada je u pitanju diskriminacija. Ombudsman nema ovlaštenja da zastupa građane u slučajevima kada se radi o teškim kršenjima ljudskih prava kao što je zlostavljanje i mučenje. Zakonom nije jasno uređena nadležnost Ombudsmana u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Takođe, nije jasno definisano da li Ombudsman ima pristup ličnim dokumentima. U slučajevima kada je važno da se otkrije da li je bilo kršenja ljudskih prava uvidom u lična dokumenta može se pojaviti problem da li Ombudsman ima to pravo. Ombudsman od sada daje predlog budžeta skupštinskom Odboru za ljudska prava a ne Vladi što je predviđao stari Zakon. Budžet Ombudsmana za 2011. godinu iznosi 485.945.97 eura.

Skupština Crne Gore - Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode u ovom periodu je održao devet sjednica. Odbor je razmatrao izvještaje o stanju zaštite ličnih podataka, o radu i načinu raspodjele sredstava Fonda za manjine, Predlog Zakona o crnogorskom državljanstvu, Predlog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, Predlog Zakona o NVO, Nacrt izvještaja Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije o Crnoj Gori radi davanja komentara, sugestija i primjedbi. Odbor je analizirao više informacija u vezi sa navedenim stanjem u Analitičkom izvještaju EK, Informaciju o

stanju u Komanskom mostu, Informaciju o aktivnostima Vlade koje su vezane za trajno rješavanje problema interno raseljenih lica smještenih u Kampu I i II, Informaciju o zastupljenosti manjina u državnim institucijama. Odbor je nastavio dobru saradnju sa NVO sektorom.

Savjet za građansku kontrolu rada policije – Savjet je osnovan na osnovu Zakona o policiji. Savjet je tijelo koje ocjenjuje primjenu policijskih ovlašćenja radi zaštite ljudskih prava i sloboda. Ovom Savjetu mogu se obraćati građani i policijski službenici. Savjet se sastoji od pet članova koje imenuju: Advokatska komora Crne Gore, Ljekarska komora Crne Gore, Udruženje pravnika Crne Gore, Univerzitet Crne Gore i nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima. Savjet nije dovoljno vidljiv u medijima i nije dovoljno pristupačan građanima. Savjet nema veb sajt i građanima je nedostupna informacija o adresi kancelarija Savjeta, kao i informacija o radnom vremenu. Članovi Savjeta dostavljali su putem medija lične mail adrese da bi im se obratili građani. Neophodno je da Savjet bude transparentniji i u pogledu finansija. YIHR je od Savjeta putema Zakona o slobodnom pristupu informacijama zatražila informaciju o raspolaganju finansijama. Budžet Savjeta za 2011. godinu iznosi 35.000 eura.

Fond za manjine – Državna revizorska institucija (DRI) sprovela je kontrolu rada Fonda za manjine i konstatovala brojne nepravilnosti u radu. Tako je DRI u izvještaju navela da Fond nije utvrdio kriterijume za vrednovanje projekata, indikatore za mjerenje učinaka realizovanih projekata i nije obezbijedio monitoring i evaluaciju rezultata realizovanih projekata. Tim povodom, Fond za manjine je 18. jula 2011. godine održao konsultativni sastanak sa nevladinim organizacijama. Teme sastanka odnosile su se na Pravilnik o raspodjeli sredstava Fonda i potrebi da se Pravilnik prilagodi izmjenama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. YIHR je 20. jula 2011. godine Fondu za manjine pismeno dostavila predloge za unapređenje prakse i saradnje Fonda za manjine sa nevladinim organizacijama. YIHR je navela sledeće predloge: da Fond u svom radu prilikom raspodjele sredstava za projekte treba da izgradi bodovnu listu ili da je preuzme od Evropske komisije; da Fond donese pravilnik o konfliktu interesa, koji prije svega mora podrazumijevati da članovi Upravnog odbora ne mogu uticati i donositi odluke o tome da sredstva dobiju one organizacije čiji su oni članovi u njihovim upravljačkim tijelima; da konkurs za raspodjelu sredstava za 2011. godinu Fond raspiše odmah nakon ljeta; da prilikom raspodjele sredstava definiše pravilo da jedna organizacija može da dobije najviše dva projekta u toku jedne godine; da se sredstva za projekte odobravaju u iznosu od dvije do 30 hiljada eura; da se uplate po odobrenim projektima vrše u dva dijela, prva uplata 70% i na samom početku projekta, a druga u visini od 30% i to nakon dostavljanja izvještaja; da organizacija koja nije dostavila finansijski izvještaj i o realizaciji projekta ne može aplicirati za sredstva na raspisanom projektu; da se prilikom dodjeljivanja sredstava uzima u obzir i traži dokaz o upravljačkim organima organizacije, relevantnost organizacije i dosadašnji rezultati u radu na zaštiti i promociji prava manjinskih naroda; da se uvede pravilo kojim bi sve organizacije koje su odbijene na konkursu dobile pismeno obrazloženje zbog čega njihov projekat nije prihvaćen; da sjednice Upravnog odbora na kojima se dijele sredstva budu javne za medije i zainteresovane predstavnike nevladinih organizacija. Jedan od nedostataka prilikom raspodjele sredstava bio je i taj što je Fond u ranijim raspodjelama podržavao veoma mali broj multietničkih projekata. Fond je 29. septembra 2011. godine raspisao konkurs za raspodjelu sredstava za 2011. godinu. Budžet Fonda za 2011. godinu je 947.413.24 eura.

Agencija za zaštitu ličnih podataka – Agencija za zaštitu ličnih podataka formirana je u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka ličnosti krajem 2008. godine. Agencija je do danas uradila dva izvještaja i to Izvještaj o radu za 2010. godinu i Poseban izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka za period od 1. januara do 1. jula 2011. godine. Agencija trenutno ima popunjenost radnih mjesta oko 50%. Iz Agencije su saopštili da potpunu popunjenost radnih mjesta za sada koči Ministarstvo finansija zbog finansijske krize. U septembru je problematizovan netransparentan način zapošljavanja službenika u Agenciji. Na osnovu informacija koje su saopštili članovi Savjeta Agencije, četiri službenika zaposleni su bez objavljivanja javnog oglasa. Na osnovu raspoloživih informacija, uposleni pravnik nema potrebne kvalifikacije a u ranijem periodu odbijen je pravnik koji je imao bolje kvalifikacije. Informaciju da su službenici zapošljavani preko internog oglasa potvrdio je i Zoran Jelić, direktor

Zavoda za zapošljavanje. Njihovo zaposlenje izvršeno je na osnovu internih oglasa. Po saznanjima YIHR-a, interni oglas trajao je samo jedan dan. Na skupštinskom Odboru za ljudska prava poslanici su članovima Savjeta Agencije ukazali na to da Agencija nije dovoljno prisutna u javnosti. Budžet Agencije za 2011. godinu iznosi 403, 941 eura.

III Suočavanje s prošlošću

U posmatranom periodu nastavljen je pasivan odnos države i nadležnih institucija kada je u pitanju proces suočavanja sa prošlošću. Na otpočinjanje istraga za ratne zločine koji su se dogodili na prostoru Crne Gore dugo se čekalo. Kada su počele vodile su se sporo, a sudskim postupcima obuhvaćeni su neposredni izvršioc. Istrage i sudski postupci koji su vođeni do danas nijesu obuhvatili odgovorne po komandnoj liniji kao ni nalogodavce tih zločina. Za četiri ratna zločina koji su se dogodili na teritoriji Crne Gore nije donijeta nijedna pravosnažna presuda. I pored toga Vlada je pokrenula aktivnosti na postavljanju spomenika za civilne žrtve ratnih zločina. Tako je premijer Igor Lukšić u Podgorici, 11. jula 2011. godine otvorio spomen park civilnim žrtvama ratova vođenih na prostoru bivše Jugoslavije u periodu od 1991. do 2001. godine. Tom prilikom postavljena je spomen ploča civilnim žrtvama ratova vođenih u ovom periodu. U saradnji sa YIHR, Televizija Crne Gore prikazala je dokumentarni serijal „Srebrenica-mapiranje genocida“ u periodu od 6. do 19. jula 2011.

Navršava se 20 godina od ratnog zločina bombardovanja Dubrovnika - Dana 1. oktobra 2011. navršava se 20 godina od ratnog zločina bombardovanja Dubrovnika, grada koji je pod UNESCO-vom zaštitom. Na osnovu dostupnih informacija tokom bombardovanja poginulo je 92 civila, mnogi su zlostavljani i protjerivani, uništeni su kulturni i vjerski objekti, a opljačkani su brojni objekti i domaćinstva. U napadu na Dubrovnik poginulo je 166 crnogorskih rezervista i 430 hrvatskih branitelja. Crnogorski pravosudni organi još uvijek nijesu procesuirali ratne zločine koji su se dogodili tokom bombardovanja i opsade Dubrovnika. Postupak utvrđivanja političke i komandne odgovornosti još uvijek nije pokrenut. Haški tribunal je zbog bombardovanja Dubrovnika osudio generala Pavla Strugara i komandanta Miodraga Jokića. Tereza Kesovija, hrvatska pjevačica, održala je koncert 29. septembra 2011. godine u Crnogorskom narodnom pozorištu. Koncert je organizovan pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture u saradnji sa Muzičkim centrom Crne Gore. Hrvatskoj pjevačici crnogorski rezervisti su prilikom napada na Dubrovnik u Konavlima uništili kuću i opljačkali imovinu.

Na teritoriji Crne Gore tokom devedesetih godina dogodila su se četiri ratna zločina „Deportacija“, „Bukovica“, „Kaludžerski laz“ i „Morinj“. Za sva četiri ratna zločina vode se sudski postupci.

Bukovica – Za ratni zločin koji se dogodio u Bukovici, bjelopoljski Viši sud je 31. decembra 2010. godine oslobodio sve optužene. Optuženi su bili braća Radmilo i Radiša Đurković, Slobodan Cvetković, Milorad Brković i Đorđije Gogić pripadnici rezervnog sastava Vojske Jugoslavije i Slaviša Svrkota i Radoman Šubarić pripadnici rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore. Oni su se teretili da su nehumano postupali prema civilima Bošnjacima i Muslimanima, da su im prouzrokovali teške patnje, ugrožavali zdravlje i tjelesni integritet. Šest osoba je ubijeno a stotine protjerano. Apelacioni sud je krajem juna 2011. godine ukinuo prvostepenu presudu iz formalnih razloga. Presuda je ukinuta zato što je po novom Zakoniku o krivičnom postupku umjesto petočlanog vijeća trebalo da sudi tročlano, sastavljeno od stalnih sudija. Viši sud u Bijelom Polju ponovio je postupak 27. septembra 2011. godine. Kako ni tužilaštvo ni optuženi nijesu imali zamjerki na prethodno iznesene dokaze, glavni pretres završio se isti dan. Presuda će biti izrečena 3. oktobra 2011. godine. U toku su aktivnosti na stvaranju uslova za povratak Bukovčana. Na osnovu dostupnih informacija može se zaključiti da taj postupak ne teče transparentno i na zadovoljstvo svih prognanih. Predsjednik Mjesne zajednice Bukovica Grigorije Topalović kazao je istraživaču YIHR-a da su do danas izgrađene 33 kuće i da će u toku 2011. godine biti izgrađeno još deset kuća. Na osnovu nekih informacija, kuće se grade i Bukovčanima koji su otišli iz Bukovice i prije više od 40 godina. Topalović je kazao da su se do sada u Bukovici vratile svega četiri do pet porodica. Jakub Durgut iz Udruženja Bukovčana iz Pljevalja

kazao je istraživaču YIHR da je ljudima teško da se vrate jer drugi uslovi, osim kuća i pomoćnih objekata, nijesu stvoreni. Do objavljivanja izvještaja, YIHR nije došla do informacija o tome po kojim prioritetima i kriterijumima se kuće grade i da li takva odluka postoji. Od Direkcije javnih radova, koja je raspisivala tendere za gradnju kuća, YIHR je tražila informaciju o broju sagrađenih kuća i pomoćnih objekata kao i o kvadraturi i cijeni za svaku kuću i pomoćne objekte. Direkcija nam je saopštila da takvu informaciju ne posjeduju. Prema nezvaničnim informacijama neke od kuća koštale su znatno skuplje od realnih cijena. Aktivnosti na povratku Bukovčana privukle su i medijsku pažnju. YIHR će nastaviti da traga za podacima, pravilnicima, kriterijumima i odlukama na osnovu kojih se grade kuće i realizuje proces vraćanja prognanih Bukovčana.

Deportacije – U maju i junu 1992. godine oko 70 izbjeglica muslimanske vjeroispovijesti iz Bosne i Hercegovine nezakonito su uhapšeni na teritoriji Crne Gore i isporučeni oružanim vlastima Republike Srpske. Najveći dio deportovanih je likvidiran. Posmrtni ostaci svih žrtava još uvijek nijesu pronađeni. U optužnici za „Deportacije“ navedeno je da je naređenje za nezakonito hapšenje i deportaciju Muslimana izdao tadašnji ministar unutrašnjih poslova Pavle Bulatović. Optuženi za „Deportacije“ bili su Branko Buijić, Sreten Glendža, Milorad Šljivančanin, Božidar Stojović, Boško Bojović, Milisav Marković, Radoje Radulović, Duško Bakrač i Milorad Ivanović. Presudom koja je izrečena 29. marta 2011. godine svi optuženi su oslobođeni, zbog toga što, kako se navodi u presudi, optuženi nijesu mogli da počine ratni zločin protiv civilnog stanovništva jer sukob u BiH nije bio međunarodnog karaktera. Državno tužilaštvo uložilo je žalbu na ovu presudu 15. juna 2011. godine.

Nakon što je u Sarajevu prikazan film Šekija Radončića „Heroj našeg vremena“ oglasila se Jasenka Perović, predstavnica Udruženja porodica deportovanih i zatražila da tužilaštvo Crne Gore pokrene istragu protiv Slobodana Pejovića. Pejović je ključni svjedok u slučaju ratnog zločina Deportacije. Perovićka je kazala da će, ukoliko Pejoviću ne budu oduzete nagrade, pismeno zatražiti da se to desi. Naime, u filmu je po riječima Perovićke razotkrivena istina o tome da Pejović nije spasio tri Bošnjaka iz policijske stanice kako je on tvrdio, već da je to uradio, danas pokojni, policijski službenik Milan Jokić.

Zbog stupanja na snagu Krivičnog zakonika, u kojem više nije sadržano krivično djelo kleveta, Dejan Mrdak, službenik Agencije za nacionalnu bezbjednost povukao je tužbu protiv Slobodana Pejovića. Mrdak je tužio Pejovića zbog toga što je Pejović javno saopštio da Mrdak rukovodi organizovanom akcijom usmjerenom na to da kao krunski svjedok deportacija bude zastrašen i moralno diskreditovan.

Zločin u Morinju - Suđenje za ratni zločin u Morinju nastavljeno je i u ovom kvartalu. Optuženi su Mladen Govedarica, Zlatko Tarle, Ivo Gojnić, Špiro Lučić, Boro Gligić i Ivo Menzalin. Oni su optužni zbog ratnog zločina koji su počinili nad zarobljenicima u sabirnom centru u Morinju. Tokom suđenja koje je održano u julu, advokatica odbrane predložila je da se kao svjedoci saslušaju Momir Bulatović, bivši predsjednik Crne Gore i Stjepan Mesić, bivši predsjednik Hrvatske. Posljednje suđenje u ovom kvartalu održano je 27. septembra 2011. godine, ali je odloženo jer se na suđenju nije pojavio Zlatko Tarle. Nastavak glavnog pretresa zakazan je za 11. oktobar 2011. godine.

Kaluđerski laz – Dana 1. avgusta 2011. godine, Viši sud u Bijelom Polju ukinuo je pritvor optuženima za ratni zločin u Kaluđerskom laz u Momčilu Barjaktaroviću, Petru Labudoviću, Boru Novakoviću, Miru Bojoviću i Radomiru Đuraškoviću. Pritvor je ukinut jer su optuženi bili tri godine u pritvoru što je po zakonu najduži mogući rok od podizanja optužnice a prvostepena odluka suda još nije donijeta. Suđenje je u toku a prvooptuženi Predrag Strugar je u bjekstvu. Suđenje je nastavljeno 30. septembra 2011. godine a kako se nije pojavio advokat odbrane odloženo je za 7. oktobar 2011.

IV Mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje

Ustav Crne Gore zabranjuje mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje, dok za službena lica za koja se utvrdi da su počinili zlostavljanje, Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora do pet godina.

Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka zabranjuje licima na službenoj dužnosti svaki oblik torture i mučenja.¹ Pod tim se podrazumijeva namjerno nanošenje tjelesnih povreda, fizička i psihička tortura kako bi se iznudilo priznanje ili informacija, izvršio pritisak ili zastrašivanje po bilo kom osnovu.² Mučenje nije dozvoljeno ni pod kojim uslovima, bilo da je u pitanju rat, prijetnja ratom ili politička nestabilnost države.³

Sporo procesuiranja prijavljenih slučajeva i mali broj pravosnažnih presuda još uvijek zabrinjavaju i predstavljaju značajan problem u našoj državi. YIHR je registrovala prijavljene slučajeve zlostavljanja i mučenja u zatvorima i od strane policijskih službenika.

Policijska tortura

Kancelarija Ombudsmana izradila Poseban izvještaj - Kancelarija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda izradila je u julu Poseban izvještaj o stanju prostorija Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode. U izvještaju je navedeno da su posjete bile nenajavljene, da su sprovedene u toku i van radnog vremena i to u periodu od 2. jula do 30. decembra 2010. godine. U izvještaju je navedeno da je ostvarena 21 posjeta, tj. u svim stanicama policije. U izvještaju je konstatovan napredak u odnosu na raniji period. Izvještaj je naveo da je poštovanje propisanih standarda u odnosu na broj prostorija i njihovu veličinu najviše u Područnoj jedinici policije u Podgorici. U pojedinim stanicama u primorskim opštinama nije obezbijeđen dovoljan broj prostorija za zadržavanje lica, dok u Ispostavama policije u Andrijevici i u Plužinama postoji samo po jedna prostorija za zadržavanje. Na taj način, u tim stanicama policije nema mogućnosti za odvojen smještaj žena i muškaraca prema propisanim standardima. U izvještaju dalje stoji da „u odnosu na veličinu, po jednoj osobi lišenoj slobode, prostorije za zadržavanje ne zadovoljavaju propisane standarde u područnim jedinicama Bijelo Polje i Budva i ispostavama Kolašin, Mojkovac, Plav, Žabljak, Šavnik i Andrijevića. U Područnoj jedinici Bar, propisane standarde ne zadovoljava trokrevetna prostorija, u ispostavama Kotor i Tivat, po jedna dvokrevetna prostorija i ispostavi Ulcinj dvokrevetna prostorija“⁴. U prostorijama za zadržavanje u područnim jedinicama Bijelo Polje, Berane, Herceg Novi, u dvije prostorije Područne jedinice Budva, kao i u ispostavama Cetinje, Kotor, Kolašin, Mojkovac, Plav, Rožaje, Ulcinj, Žabljak i Šavnik, osvjetljenje u prostorijama je vještačko i jedino aktiviranjem ove svjetlosti može se čitati pisani tekst, navodi se u izvještaju. Kada su u pitanju higijenski uslovi u prostorijama oni još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou u svim prostorijama za zadržavanje lica. Izvještaj navodi: „U jednoj prostoriji za zadržavanje, Područne jedinice Bijelo Polje, koja je neokrećena, osjeća se prisustvo vlage dok prostorije Područne jedinice Berane, koje nijesu očišćene, nijesu okrećene i osjeća se prisustvo vlage, u jednoj prostoriji Ispostave Mojkovac osjeća se prisustvo vlage a prostorije Ispostave Ulcinj nijesu očišćene, okrećene i osjeća se prisustvo vlage i nečistoće, posebno u prostoriji smještenoj u suterenu. Stanje u pogledu higijene posteljine je zadovoljavajuće, osim u Područnoj jedinici Berane i Ispostavi Ulcinj (čebad i jastuci bili su prljavi)“⁵. U izvještaju je navedeno da sanitarni čvor, sadržaj i način korišćenja i pristup čistoj vodi ne ispunjava standarde u stanicama policije na Cetinju, Mojkovcu, Plužinama, Beranama, Andrijevici, Rožajama, dok djelimično ove standarde ne ispunjavaju prostorije u Budvi i Ulcinju. Pristup čistoj vodi nije obezbijeđen u prostorijama u Beranama, Andrijevici, Rožajama, Šavniku i djelimično u Budvi. U izvještaju je

¹Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, usvojena je i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN b. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila je na snagu 26. juna 1987. godine u skladu sa članom 27. Jugoslavija je potpisala i ratifikovala ovu konvenciju. Objavljena je u Službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91

²*Ibid*, član 1

³*Ibid*, član 2

⁴Poseban izvještaj koji je uradila Kancelarija Ombudsmana o uslovima za zadržavanje lica lišenih slobode u prostorijama Uprave policije, možete vidjeti na web stranici

http://www.ombudsman.co.me/docs/izvjestaji/Poseban_izvjestaj_o_stanju_prostorija_Uprave_policije_za_zadrzavanje.pdf, posjeæen 18. Septembra 2011. godine

⁵*Ibid*

navedeno da ni u jednoj od prostorija za zadržavanje lica nijesu pronađeni tragovi ili predmeti koji upućuju na sumnju na zlostavljanje, mučenje ili nečovječno postupanje prema zadržanim licima.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije izmješteno je iz Uprave policije i stavljeno u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave. Zaposleni u odjeljenju za unutrašnju kontrolu rada policije ostvaruju dobru saradnju sa nevladinim sektorom u praksi. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu rada policije nema svoj veb sajt niti je na neki drugi način redovno dostupno javnosti, što bi značajno doprinijelo da građani saznaju više o radu i nadležnostima, odlukama u konkretnim slučajevima i načinu na koji građani mogu da prijave slučajeve prekoračenja Unutrašnjoj kontroli rada policije.

NVO Centar za demokratiju i ljudska prava, za potrebe kancelarije OSCE-a u Crnoj Gori, realizovao je istraživanje o ključnim stavovima građana o policiji i nekim ključnim problemima kada je riječ o bezbjednosti. Istraživanje je pokazalo da oko 70% građana ima više ili manje pozitivan stav prema policiji, a takođe oko 70% građana iskazalo je da imaju povjerenja u policiju. Kao prva asocijacija na pomen riječi policija, 29,6% građana odgovorili su da je to zaštita građana i njihovih prava, dok je 6,4% odgovorilo da je to ograničavanje slobode i njihovih prava.

Suđenje policajcu Zoranu Bulatoviću - Suđenje policajcu Zoranu Bulatoviću koji je optužen za ubistvo Aleksandra Saše Pejanovića počelo je 7. septembra 2011. godine. Bulatović se tereti da je ubio Pejanovića 30. maja 2011. godine u Podgorici. Na osnovu informacija koje su prenijeli mediji, ubistvu je prethodila svađa Pejanovića i Bulatovića. Suđenje se nastavlja 7. novembra 2011. godine.

Pejanović je javnosti poznat jer je optužio policiju za torturu nakon protesta zbog priznanja nezavisnosti Kosova. Poslednje suđenje zbog torture nad njim održano je 14. septembra 2011. godine kada je i odloženo zbog nedolaska tužioca i optuženog Ivica Paunovića. Advokat Aleksandra Pejanovića, Dalibor Kavarić kazao je istraživaču YIHR-a: „Ponašanje tužioca Saše Čađenovića veoma je neozbiljno i neprofesionalno u tako ozbiljnom slučaju i pri tom nije čak ni obavijestio sud da ne može doći niti iz kojih razloga.”⁶ Kavarić smatra da pomenuti tužilac opstruira postupak i da je to radio i u prethodnom periodu na takav način da nije ni u ranijoj optužnici stavio teške tjelesne povrede iako je u nalazu ljekara to decidno pisalo. Kavarić je kazao: “Optuženima je prvobitno stavio da su neposredni izvršioci (što nije tvrdio ni sam Pejanović) pa je tek na sugestiju oštećenog prekvalifikovao za pomaganje u izvršenju djela. Iz nepoznatih razloga je odustao od Dobrivoja Đuričića i Bojana Radunovića iako i njih terete isti dokazi. Nije pokrenuo postupak po službenoj dužnosti protiv nadređenih starješina za koje se u postupku saznalo da su naredili batinanje i nije po službenoj dužnosti pokrenuo postupak za fasifikovanje zapisnika o zadržavanju Pejanovića iako je to bilo utvrđeno u postupku (Goran Stanković negirao je da je potpisao taj zapisnik)”⁷. Ročište za glavni pretres odloženo je za 20. oktobar 2011. godine.

Slučaj Lukić - Advokat Milovan Orović demantovao je 7. jula 2011. godine da je njegov klijent Milisav Lukić pretukao policajca, kako je prethodno saopštila policija. Orović je kazao da je policijski službenik Marinko Ščekić pretukao Lukića i nanio mu teške povrede. Uprava policije demantovala je advokata Orovića. Iz Uprave policije saopšteno je da je Lukić napao policijskog službenika Ščekića i da je Ščekić odbijajući napad koristio palicu te da je moguće da je lakše povrede tada nanio Lukiću.

Slučaj Šutković – Ramiz Šutković iz Rožaja podnio je početkom jula 2011. krivičnu prijavu protiv službenika policije Rejhana Hadžialijagića i Seada Husovića zbog zlostavljanja. Šutković je saopštio da su policijski službenici Hadžialijagić i Husović 7. juna 2011. godine u Beranama htjeli od njega da iznude priznanje da se drogira, da diluje drogu i poznaje izvjesnog Beka. Šutković je naveo da su ga policijski službenici tukli palicom i kablom od kompjutera po tabanima da bi od njega iznudili priznanje. Otac Ramiza Šutkovića, Ismet Šutković saopštio je da su mu iz Policije u Beranama kazali da će, ukoliko podnesu krivičnu prijavu protiv policijskih službenika, i Uprava policije podnijeti krivičnu prijavu protiv njegovog sina. Iz Uprave policije demantovali su navode Šutkovića.

⁶Izjava advokata Dalibora Kavarića od 19. septembra 2011. godine, nalazi se u arhivi YIHR-a

⁷Ibid

Slučaj Turković – Srđan Turković iz Mojkovca prijavio je YIHR-u incident koji se dogodio 28. juna 2011. godine u Mojkovcu. Turković je kazao istraživaču YIHR da je tog dana imao manji incident sa sugrađaninom u centru Mojkovca zbog čega je pozvao policiju da interveniše. Na licu mjesta došli su policijski službenici Mirčeta Pantović i Dragomir Vučinić, kazao je Turković. Policajac Pantović im je kazao da on i sugrađanin sa kojim se svađao tog dana pođu u prostorije policije sa njim. Turković je tada kazao da želi da ide bez pratnje policije. Prema riječima Turkovića, tada ga je policajac Pantović počeo udarati. Turković je pao na zemlju a policajac je nastavio da ga udara, ispričao je Turković. Nakon toga, policajci Pantović i Vučinić su ga priveli sa liscama na rukama, pješke kroz centar grada do prostorija policije. Turković ističe da su ga policajci tukli i na putu do stanice, ali i da ga je Pantović tukao i u samoj stanici policije na očigled nekoliko policajaca koji nijesu reagovali. Turković je podnio krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu u Bijelom Polju protiv policajaca Pantovića i Vučinića. Tužilaštvo je 31. avgusta 2011. godine odbacilo krivičnu prijavu jer ne postoji osnovana sumnja da su osumnjičeni izvršili prijavljena krivična djela, niti drugo krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Turković je izrazio nezadovoljstvo načinom vođenja istrage tužilaštva i saopštio da je tužilaštvo ispitalo policijske službenike koje je on optužio, sugrađanina sa kojim se svađao kada se incident dogodio i još dva lica sa kojima nije u dobrim porodičnim odnosima a za koje tvrdi da nijesu bili na licu mjesta. Turković je saopštio da tužilaštvo nije ispitalo svjedoka kojeg je on predložio, niti se bavilo medicinskom dokumentacijom i fotografijama koje je sačinio neposredno nakon incidenta. Turković je 14. septembra 2011. godine podnio optužni predlog Osnovnom sudu u Bijelom Polju protiv dvojice policijskih službenika. Proces je u toku.

Slučaj Nemanje Šćepanovića - Nemanja Šćepanović iz Danilovgrada javno je reagovao 2. avgusta 2011. godine i saopštio da je policijski službenik Vlado Lakić u civilu pucao u njega tri puta. Lakić je kazao da je protiv policijskog službenika podnio krivičnu prijavu.

Slučaj Miloša Stijepovića - Miloš Stijepović sa Žabljaka prijavio je YIHR-u incident koji se dogodio 20. jula 2011. godine. Naime, Miloš Stijepović naveo je u prijavi da ga je tog dana pozvao na telefon Velimir Jolović, načelnik Odjeljenja Agencije za nacionalnu bezbjednost za opštine Pljevlja i Žabljak i uputio mu prijetnje. Jolović mu se obratio riječima: „Slušaj Stijepoviću, iza mene stoji država, ja mogu da radim šta hoću. Otvoriću ti lobanju, živ se nećeš vratiti iz Srbije, što ćeš vidjeti brzih dana. Na granici su moji ljudi, tačno znam kada ćeš se vratiti u Crnu Goru, a tada ću riješiti svu situaciju s tobom. Spremiću ja tebe u sanduk, otvoriću ti lobanju, radiću ti šta hoću, iza mene stoji država“. Stijepović je kazao da je ove prijetnje primio dok je putovao u Srbiju sa svojim maloljetnim sinom. Stijepović je slučaj prijavio policiji na Žabljaku. Stijepović je dao primjedbu i na rad policijskih službenika u Ispostavi policije Žabljak. Naime, Stijepović je od policijskih službenika tražio listing poziva, međutim policajci su ga iz dana u dan obavještavali da dođe naredni dan i preuzme listing. Dana 3. avgusta 2011. godine, YIHR je sa navodima Miloša Stijepovića upoznala Vladana Jokovića, direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost i Unutrašnju kontrolu rada policije i od njih zatražila provjeru navoda. Iz Agencije i Unutrašnje kontrole saopšteno je da nijesu došli do dokaza koji utvrđuju da su službenici prekoračili ovlašćenja. Tužilaštvo je odbacilo krivičnu prijavu koju je podnio Stijepović.

Slučaj Milovana Bulatovića - Milovan Bulatović iz Rožaja prijavio je 4. avgusta 2011. godine incident koji se dogodio u Rožajama. Bulatović je za dnevne novine DAN saopštio da su ga službenici granične policije u Rožajama priveli bez razloga. Naime, Bulatović je prevezio drva iz šume, a policajci su ga priveli u prostorije policije u Rožajama da bi dao izjavu, jer prevoznik koji je vršio transport drva nije imao registarske tablice. Kako je navedeno, vozilo je bilo registrovano ali nadležna služba nije izdala registarske tablice ni nakon mjesec dana od registracije. Vozač je policijskim službenicima pokazao polisu osiguranja kao dokaz da je vozilo registrovano. Uprava policije demantovala je navode Bulatovića i saopštila da ga nijesu privodili već da je sam došao u prostorije policije jer su priveli vlasnika vozila koji mu je prevezio drva zbog ometanja i omalovažavanja policijskih službenika.

Slučaj ruskih državljanke Popova i Dolinina – Dok su dvije državljanke Rusije, Valentina Popova i Marija Dolinina bile na odmoru u Baru, prijavile su 25. avgusta 2011. godine putem dnevnih novina DAN da policijski službenici nijesu profesionalno reagovali kada su doživjele incident na plaži

Veliki pijesak u Baru. Popova i Dolinina su ispričale da ih je više momaka, za koje misle da su čuvari na plaži, tuklo na plaži Veliki pijesak. Nakon toga incident su prijavile policiji. Popova i Dolinina nijesu zadovoljne načinom na koji su službenici policije napravili zapisnik, pa su stekle utisak da su policajci htjeli da pomognu mladićima. Kako su istakle, tokom saslušanja, policijski službenici im nijesu obezbijedili prevodioca pa su sporo procesuirali cijeli slučaj. Jedan od zakupaca plaže A.R. istog dana je demantovao navode Popove i Dolinine i saopštio da pošto je isteklo radno vrijeme na plaži njih dvije nijesu htjele da je napuste pa je došlo samo do guranja između čuvara plaže i njih dvije.

Slučaj muzičkog festivala SONICA - Učesnici muzičkog festivala SONICA koji se održao u avgustu 2011. u Ulcinju žalili su se na postupanja policije tokom festivala. Tako su učesnici kazali da su policajci primjenjivali silu, koristili elektrošokove i oružje. Uprava policije demantovala je ove navode i saopštila da su njihovi službenici tokom trajanja festivala zaplijenili više vrsta narkotika i lišili slobode jednog portugalskog i jednog kosovskog državljanina.

Slučaj rasturanja propagandnog materijala - Policija je 1. septembra 2011. godine uhapsila Darka Rašovića, predsjednika Udruženja Stop diskriminaciji, Radoša Zečevića, predsjednika podgoričkog odbora Nove srpske demokratije, Srđana Radulovića, Radoslava Dragovića i maloljetnog J. F. zbog sumnje da su rasturali propagandni materijal. Istog dana u 22h oni su pušteni na slobodu. Saslušao ih je državni tužilac zbog sumnje da su počinili krivično djelo pozivanje na otpor protiv državnih organa. Oni su rasturali propagandni materijal sadržine „Bojkot – nema srpskog, nema škole“. YIHR se u konkretnom slučaju obratila Odjeljenju za unutrašnju kontrolu rada policije i Savjetu za građansku kontrolu rada policije.

Slučaj M.Z. – Policijski službenik Sreten Zindović uhapšen je 30. avgusta 2011. godine zbog sumnje da je počinio krivično djelo protiv opšte sigurnosti. Policija je saopštila da je iz pištolja za koji nema dozvolu, Zindović iz nehata ranio M.Z. i nanio mu povrede opasne po život.

Slučaj Mijodraga Kuja Novovića - Mijodrag Kujo Novović prijavio je 8. septembra 2011. godine incident koji se dogodio u firmi Grafo Crna Gora koja je u njegovom vlasništvu. Novović je saopštio da su dvojica službenika policije prekoracili ovlašćenja pružajući asistenciju sudskim izvršiteljima koji su došli da prinudno naplate kredit u kojem je Novović bio garant. Kako su mediji prenijeli, Novović je optužen da je napao službenika policije u vršenju službene dužnosti.

Slučaj otmice - Policija je uhapsila četiri osobe, među kojima i službenika policije Sava Vulevića zbog sumnje da su 19. septembra 2011. godine počinili krivično djelo oduzimanje maloljetnog lica u sticaju sa krivičnim djelom protivpravno lišenje slobode. Policija je saopštila da su ova lica pokušala da iz škole otmu osmogodišnju djevojčicu ruske nacionalnosti. Među otmičarima bila je i majka te djevojčice. Uprava policije najavila je da će protiv njihovog službenika biti pokrenut disciplinski postupak. Protiv svih lica podnijeta je krivična prijava.

Situacija u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS)

Jedan od najvećih problema u zatvorima u Crnoj Gori jeste pretrpanost. Evropska komisija ukazala je na ovaj problem u Analitičkom izvještaju. Da bi se ovakvo stanje prevazišlo neophodno je da se razviju alternativne sankcije i aktivnosti rehabilitacije a na to je ukazala i EK. Skupština je 22. juna 2011. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija. Ovim zakonom se uspostavlja posebna organizaciona jedinica u Ministarstvu pravde, Odsjek za uslovnu slobodu. Odsjek za uslovnu slobodu će nadgledati osuđena lica na slobodi tokom trajanja uslovnog otpusta, uslovne osude, uslovne osude sa zaštitnim nadzorom, kazne rada u javnom interesu i drugih mjera određenih zakonom. To znači da izvršioci krivičnih djela nižeg rizika, mogu pod čvrstom kontrolom, služiti svoje kazne u zajednici. Istraživaču YIHR-a saopšteno je iz Ministarstva pravde da će do kraja 2011. pristupiti izradi nacrtu novog Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, koji će u potpunosti biti usklađen sa zakonodavstvom i praksom Evropske unije i standardima Savjeta Evrope.

U ZIKS-u ne postoje prostorije koje bi omogućile ostvarivanje prava na porodičan život i posjete. Naime, sobe za bračne posjete koje su smještene u samom centru ZIKS-a ne zadovoljavaju minimum standarda i nijesu namijenjene za porodične posjete. Ovakve prostorije ne obezbjeđuju

intimnost, u njima se osjeća vlaga, higijenski ne ispunjavaju standarde a djeca ne mogu boraviti u takvim prostorijama. Ove prostorije mogu koristiti samo bračni ali ne i vanbračni partneri.

Uprava ZIKS-a nastavila je u ovom kvartalu saradnju sa NVO sektorom. YIHR je ostvarivala intenzivnu saradnju i komunikaciju na rješavanju određenog broja slučajeva.

Osuđena lica su tokom avgusta i septembra više puta javno iskazivala nezadovoljstvo uslovima u zatvorima. Osuđena lica koja kaznu služe u poluotvorenom odjeljenju žalili su se putem medija da pet osoba boravi u prostoriji koja je namijenjena za dvije osobe, odnosno njih 13 u sobi koja je predviđena za šest osoba, kakav je slučaj u Istražnom zatvoru. Oni su kazali da spavaju na trospratnim krevetima, da imaju samo jedan vikend slobodan u dva mjeseca a da su ranije imali jedan vikend svakog mjeseca, da su bračne posjete sa pet sati smanjene na četiri a posjete se odvijaju u neuslovnim prostorijama. Osuđena lica najavila su i štrajk glađu ukoliko Uprava istraje u odluci da korišćenje mobilnih telefona bude zabranjeno. Uprava je najavila oduzimanje mobilnih telefona a kao mogućnost komunikacije Uprava će obezbijediti govornice. Osuđena lica optužila su Upravu da sprovodi selektivnu primjenu propisa kada je u pitanju uslovni otpust. Tako, oni tvrde da osobe koje imaju veze dobijaju cijeli otpust od sedam dana, dok drugi dobijaju dan, dva ili tri. Osuđena lica su saopštila i da njih 300 koristi pet čučavaca.

Incident u ZIKS-u - Jedno osuđeno lice prijavilo je 6. jula 2011. godine istraživaču YIHR-a incident koji se dogodio tog dana u zatvoru u Spužu. To lice ispričalo je da su službenici zatvora pretukli D. P. Tom prilikom D.P. je pao u nesvijest pa su ga nakon toga službenici ZIKS-a prebacili u samicu. YIHR je s ovim navodima upoznala kancelariju Ombudsmana i zatražila njihovu provjeru. Istog dana i majka osuđenog lica D.P., M. P. takođe je prijavila incident istraživaču YIHR. Ona je saopštila da je dobila informacije iz ZIKS-a da je njenog sina pretukao službenik ZIKS-a. M. P. je zatim ispričala istraživaču YIHR-a da je pozvala telefonom nadležne u ZIKS-u koji su joj kazali da je njen sin napao komandira te da je zbog toga dobio „jedan mali šamar“. M.P. je dodala da su joj službenici ZIKS-a saopštili da nije istina da je njen sin bio pretučen i da ga je pregledao doktora i da njen sin nema povrede. M.P. je 7. jula 2011. godine incident prijavila i kancelariji Ombudsmana. Iz kancelarije Ombudsmana su joj saopštili da su njihovi službenici otišli da posjete njenog sina u zatvoru u Spužu i da provjere navode o zlostavljanju. Istraživaču YIHR-a je iz ZIKS-a saopšteno da je D.P. napao njihovog službenika i da je primijenjena sila u cilju odbijanja otpora.

M.P. je ispričala istraživaču YIHR-a da je njena ćerka posjetila D.P. Tom prilikom vidjela je brojne povrede a D.P. je kazao da mu je te povrede nanio službenik ZIKS-a. Ona je navela da je D.P. ispričao da je taj isti službenik povrijedio još jedno osuđeno lice tako sto ga je motorolom gađao u predjelu glave pa je tom licu ukazivana pomoć van zatvora, u Kliničkom centru Crne Gore. Majka i sestra D.P. kasnije su saopštile istraživaču YIHR-a da ne žele dalje da procesuiraju slučaj.

Hristina Manojlović dostavila je YIHR-u 26. jula 2011. godine pismo koje je dobila od supruga koji služi kaznu u ZIKS-u. U pismu se navodi da je njen suprug Jagoš Petrović zadobio povrede 6. jula 2011. godine od udarca motorolom u incidentu u kom je povrijeđen i D.P. Tom prilikom, Jagoš Petrović je zadobio više teških povreda u predjelu lica. Kako je u pismu navedeno, Petrović je podnio krivičnu prijavu i obavijestio Ombudsmana o događajima tog dana.

Osoba koja se predstavila kao osuđeno lice, prijavila je putem mobilnog telefona dana 27. jula 2011. godine oko 20h istraživaču YIHR-a da službenici koji su bili na dužnosti kada je povrijeđen Jagoš Petrović prijete osuđenim licima da će ih pretući zbog svjedočenja i iznošenja informacija o incidentu. Istraživač YIHR-a odmah je stupio u kontakt sa Zoranom Magdelinićem, pomoćnikom direktora ZIKS-a i informisao ga o primljenim pozivima i navodima. Magdelinić je kazao istraživaču YIHR-a da je iste noći izvršio kontrolu i posjetio osuđena lica u ZIKS-u koja su navedena kao svjedoci i sa njima razgovarao. Magdelinić je kazao da je situacija bila redovna i da niko od osuđenih lica i službenika nije potvrdio da je bilo incidenata ili prijetnji.

Slučaj Jurišević - Dušanka Jurišević, supruga pokojnog Radojka Juriševića, koji je preminuo 12. juna 2011. godine od trovanja „ksalolom“ u julu je podnijela krivičnu prijavu protiv više „NN“ službenika ZIKS-a, zbog sumnje da su počinili krivično djelo „nesavjestan rad u službi“. U obdukcijom

nalazu navedeno je da je Radojkova smrt bila nasilna, usljed trovanja „ksalolom“ i da je samoubilačkog porijekla. Porodica pokojnog Radojka Juriševića sumnja da se prikrivaju detalji o uzroku trovanja i o tome kako je Jurišević došao do velike količine tableta.

Slučaj Brajušković – Dnevne novine Vijesti saopštile su 27. septembra 2011. godine da im se obratio Radomir Brajušković, koji se nalazi u zatvoru u Spužu na izdržavanje kazne i koji je tom prilikom prijavio rukovodioca službe obezbjeđenja Milivoja Ivančevića. Brajušković je kazao Vijestima da su uslovi za život u kom borave osuđenici koji izdržavaju kratke kazne gori nego u koncentracionom logoru, dok Ivančević pokazuje snagu, samovolju i moć. Brajušković je optužio Ivančevića da sa drvenim „buzdovanom“ udara osuđena lica između nogu. Prema njegovim riječima, Ivančević mu je u zatvoru naredio da obrije brkove i kazao mu da ukoliko to sam ne uradi Ivančević će ga „nasuvo obrijati“. Kancelarija Ombudsmana saopštila je 29. septembra 2011. godine da je posjetila Brajuškovića i da su u toku provjere njegovih navoda.

V Politički motivisano nasilje

Politički motivisano nasilje bilo je izraženo i u ovom kvartalu. YIHR je registrovala prijetnje, pritiske i incidente.

Odlazak bivših policajaca iz Crne Gore - Nakon što su Crnu Goru napustili bivši policajci Enver Dacić, Mithat Nurković i Suad Muratbašić, isto su uradili i njihove kolege Rešat Kalač i Hamdo Murić. Kalač i Murić napustili su Crnu Goru 2. jula 2011. godine. Oni nijesu htjeli da otkriju u koju zemlju idu. Kalač i Murić su takođe naveli da su diskriminisani po vjerskoj osnovi ali i zato što su ukazivali na prekogranični šverc. Prema njihovim riječima, morali su napustiti Crnu Goru kako bi zaštitili sebe i porodice zbog prijetnji, koje nijesu rasvijetljene ali i zbog ćutanja institucija.

Saslušanje Vanje Čalović - Policija je 1. jula 2011. godine saslušala Vanju Čalović, direktoricu NVO MANS, povodom snimka svadbe Safeta Kalića koji se pojavio na internetu. Na svadbi rožajskog biznismena Safeta Kalića, o kom su mediji pisali da se u evidenciji Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB) vodi kao bezbjednosno interesantna osoba, bili su i visoki službenici ANB. Čalovića je saopštila da je policija od nje željela da sazna ko je postavio snimak na internetu. Ona im je kazala da zna ko je postavio taj snimak i dodala da to neće kazati dok policija ne počne da istražuje samu sadržinu snimka. Uprava policije ispitivala je Čalovićku po nalogu tužilaštva. Čalovića je kazala da policijski službenici nijesu znali za koje krivično djelo je terete. Veselin Veljović, direktor Uprave policije saopštio je da policija nije nadležna za to da određuje krivično djelo, već da to čini tužilac. Vanja Čalović je na to reagovala i kazala da direktor Veljović na taj način pokazuje nepoznavanje Zakonika o krivičnom postupku ili da je u pitanju pokušaj manipulacije kako bi skinuo odgovornost sa sebe. Brojni političari, novinari i NVO predstavnici javno su osudili saslušavanje Čalovičke i ocijenili ga vidom zastrašivanja predstavnika NVO sektora koji istražuju organizovani kriminal i korupciju. NVO Akcija za ljudska prava uputila je javno pismo Vrhovnom državnom tužiocu sa zahtjevom da saopšti kako istraga o aktivnostima MANS-a može da doprinese suzbijanju organizovanog kriminala i korupcije. Ovo je drugi put da policija ispituje predstavnike MANS-a o postavljanju spornog snimka na internetu.

Prebijen Mehmet Zenka, poslanik Demokratske unije Albanaca – Mehmet Zenka poslanik Demokratske unije Albanaca pretučen je 21. jula 2011. godine u Ulcinju. Zenka je saopštio da se radi o „sačekuši“ i da je napad pripremljen, te da ga je napalo desetak ljudi. Policija je saopštila da su uhapsili kosovske državljane F. V. i S. A. zbog sumnje da su pretukli poslanika Zenku. Mehmet Zenka saopštio je da se verzija događaja koju je policija saopštila razlikuje od stvarne i zatražio da policija rasvijetli incident do kraja.

Šok bomba u poštanskom sandučetu - U poštanskom sandučetu Vukadina Čupića pronađena je šok bomba dana 25. jula 2011. godine. Čupić je štrajkovao glađu zbog neisplaćenih zarada u Savezu samostalnih sindikata Crne Gore (SSCG). Čupić je javno kritikovao poslovanje

rukovodstva SSCG. On je javno saopštio da sumnja da mu je bomba postavljena zbog njegovih javnih istupa. Slučaj je prijavljen policiji.

Slučaj Srečka Đuranovića - Srečko Đuranović porijeklom iz Crne Gore, trenutno nastanjen u Rijeci u Hrvatskoj, prijavio je incident koji se dogodio 6. septembra 2011. godine u Baru. Đuranović je putovao sa porodicom u Ulcinj a u Baru su svratili da odmore. Kada su htjeli da nastave put primijetili su da im je na automobilu hrvatskih tablica zadnja tablica oštećena. Đuranović je istakao da to nije bio prvi put da doživljava ovakav incident, te da nadležni nijesu uspjeli da zaštite njegovu imovinu.

Suđenje Mitropolitu crnogorsko-primorske mitropolije Amfilohiju kojeg tužilaštvo tereti za govor mržnje, održano je 12. septembra 2011. godine. Advokati koji zastupaju mitropolita zatražili su izuzeće tužioca Veljka Rutovića, predsjednika Vijeća za prekršaje Zorana Živkovića, predsjednika Područnog organa za prekršaje Srđana Đurovića i sudije Larise Begović. Suđenje je prekinuto do odluke po zahtjevu za izuzeće. Tužilaštvo tereti mitropolita da je u periodu od 6. do 18. januara 2011. godine vrijeđao nacionalna i vjerska osjećanja građana i da je riječi mržnje iznio govoreći i o crnogorskom jeziku.

Milan Popović, profesor Pravnog fakulteta, Esad Kočan, glavni i odgovorni urednik nedjeljnika Monitor i Koča Pavlović, poslanik u Skupštini Crne Gore saopštili su 11. juna 2011. godine da poslednjih nekoliko sedmica dobijaju SMS poruke uvredljive i prijeteće sadržine a da je pošiljalac poruka Šeki Radončić. Radončić je potvrdio da im je slao poruke ali je negirao da im je prijeto. Advokat Zoran Piperović koji zastupa Šekija Radončića, saopštio je 20. septembra 2011. godine da ga je tužilaštvo obavijestilo da Radončić nije počinio bilo kakvo krivično djelo protiv Milana Popovića, Esada Kočana i Koče Pavlovića. Radončić je najavio da će tužiti Popovića, Kočana i Pavlovića zbog uvrede i duševnih bolova. Popović, Pavlović i Kočan su reagovali na ove informacije i saopštili da ih tužilaštvo nije ni kontaktiralo. Oni su dodali da se tužilaštvo oglušilo i o njihov poziv da sadržaj tih poruka razmotri samo kao dio očiglednih nastojanja šefa vladajućeg režima Mila Đukanovića, da izbjegne najveću odgovornost za nezastarivi ratni zločin deportacija 1992. godine.

Lažni poziv da je podmetnuta bomba u zgradi opštine Ulcinj - Na dan inauguracije predsjednika opštine Ulcinj Nazifa Cungu, 26. septembra 2011. godine, nepoznati muškarac saopštio je u pozivu policiji da je u zgradi Opštine Ulcinj podmetnuta bomba. Policija je nakon istrage utvrdila da se radi o lažnoj dojavi.

VI Pravo na pravično suđenje

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koju je Crna Gora ratifikovala, garantuje pravo na pravično suđenje. U članu 6 Konvencije stoji: „Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona“. Tako, po Konvenciji svako ko je optužen za krivično djelo smatraće se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.

Iz kancelarije Ombudsmana 30. septembra 2011. godine saopštili su da se pravo na pravično i nepristrasno suđenje veoma često krši. Ombudsman je od početaka 2011. godine primio 29 pritužbi koje se odnose na kršenje prava na pravično suđenje i 47 pritužbi koje se odnose na odugovlačenje sudskog postupka.

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) saopštio je 28. septembra 2011. godine rezultate o izvršenom monitoringu sudskih procesa za period od 1. aprila do 31. avgusta 2011. godine. CEDEM je saopštio da u više od 50% posmatranih predmeta nije bilo kršenja prava na pravično suđenje dok su u ostalim predmetima koje su pratili konstatovane povrede ovog prava. Pravo na nezavistan sud kršeno je u jednom predmetu, pravo na pristup sudu kršeno je u tri predmeta, pretpostavka nevinosti kršena je u četiri predmeta, u jednom predmetu uočene su povrede prava na jednakost oružja, jer je odbrana imala teškoća da dođe do svih dokumenata koji se izvode kao dokazi,

u četiri predmeta povrijeđeno je pravo na efikasnu odbranu dok se najviše krši pravo na suđenje u razumnom roku i to u devet predmeta a u tri predmeta postavlja se pitanje validnosti dokaza.

U crnogorski pravni sistem uvedena je 25. jula 2011. godine notarska služba. Notarske kancelarije otvorene su u Podgorici, Bijelom Polju, Beranama, Rožajama, Nikšiću, Danilovgradu, Cetinju, Herceg Novom, Kotoru, Tivtu, Budvi, Baru i Ulcinju. Notarske kancelarije nijesu otvorene u Plavu, Andrijevići, Pljevljima, Mojkovcu, Kolašinu, Plužinama, Šavniku i Žabljaku. Više građana obratilo se YIHR-u sa pritužbama da su notarske tarife previsoke i da nepostojanje kancelarija u svim opštinama predstavlja dodatne troškove za građane. Notarske tarife u Crnoj Gori jedne su od najviših u regionu i ne odgovaraju socijalnoj situaciji u zemlji. YIHR je 4. avgusta 2011. godine pozvala Ministarstvo pravde da pokrene aktivnosti na uspostavljanju rješenja koja će omogućiti da građani na jeftiniji i lakši način ostvare pristup notarskim uslugama. Ministarstvo pravde usvojilo je 29. septembra 2011. godine Informaciju o smanjenju notarskih tarifa jer ne odgovaraju socijalnom i ekonomskom ambijentu.

Pored visokih notarskih usluga u Crnoj Gori visoke su i advokatske tarife pa zbog toga veliki broj građana nije u mogućnosti da ostvari pravo na pristup sudu i pravdi. U ranijem period, YIHR je tražila i od Advokatske komore da koriguje visinu tarifa i prilagodi ih socijalnoj moći građana i na taj način omogući lakši pristup pravdi. Ovo je bilo važno uraditi ako se uzme u obzir to da prilikom usvajanja Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći nijesu uzete u obzir najznačajnije preporuke NVO sektora i da se Zakon počinje primjenjivati tek 2012. godine. YIHR je predlagala da Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći omogući ovo pravo i žrtvama teških kršenja ljudskih prava, da besplatnu pravnu pomoć pružaju, pored advokata koji su upisani u registar advokata za pružanje besplatne pomoći, i nevladine organizacije, sindikati, političke partije, pravne klinike i druge institucije. Na ovakav način besplatna pravna pomoć bi se obezbijedila širem krugu građana koji bi na lakši način ostvarivali pravo na pristup pravdi. Problem je dodatno bitan, jer su veoma rijetki slučajevi da advokati u Crnoj Gori rade pro bono.

VII Sloboda izražavanja, mirnog okupljanja i udruživanja

Sloboda izražavanja

Sloboda izražavanja je u posebnom fokusu međunarodne zajednice. Sloboda izražavanja garantovana je brojnim međunarodnim dokumentima. Evropska konvencija propisuje da svako ima pravo na slobodu izražavanja. Sloboda izražavanja podrazumijeva posjedovanje sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice.

Slučaj dnevnog lista Vijesti - U tri odvojena incidenta zapaljena su četiri automobila dnevnih novina Vijesti u Podgorici. Dva automobila zapaljena su u noći između 13. i 14. jula, treći 23. jula a četvrti automobil – kombi 27. avgusta 2011. godine. Kako su prenijeli mediji dvije nepoznate osobe polile su dva službena pik-ap vozila benzinom i nakon toga ih zapalila. Na vozilima je bilo vidno označeno da pripadaju dnevnim novinama Vijesti. Premijer Igor Lukšić i predsjednik Crne Gore Filip Vujanović osudili su ovakva nedjela. Mihailo Jovović, glavni i odgovorni urednik Vijesti kazao je 14. jula 2011. godine da se nada da će policija otkriti počiniocima ali i da zbog ranijih napada na novinare Vijesti sumnja da su ovi napadi organizovani i naloženi iz djelova vlasti i njima bliskih kriminalnih krugova, kako bi ih zastrašili i uticali na njihovu uređivačku politiku. Brojne organizacije i pojedinci osudile su podmetanje požara pod automobile Vijesti. Vrhovna državna tužiteljka Ranka Čarapić saopštila je da policija nije uspjela da prikupi dokaze koji bi bili dovoljni za identifikovanje počinitelja. Policija nije otkrila počiniocima ni u jednom slučaju.

Napad na snimatelja TV MBC - Područna jedinica policije Bijelo Polje podnijela je krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu u Bijelom Polju protiv građana S.M., R.Č. i R.K. zbog krivičnog djela nasilničko ponašanje. Naime, Rusmir Osmanović, snimatelj televizije MBC napadnut je 14. aprila

2011. godine u selu Kukulje kod Bijelog Polja dok je bio na službenoj dužnosti. Tada su ga napali seljani i oduzeli mu kameru. Kamera je kasnije vraćena Osmanoviću bez oštećenja.

Intervju Mila Đukanovića, bivšeg premijera Crne Gore - Bivši premijer i predsjednik Demokratske partije socijalista (DPS) Milo Đukanović u intervjuu za Televiziju Košava oštro je kritikovao DAN i Vijesti, medije koji imaju kritički odnos prema vlasti i DPS-u. Đukanović je kazao da su dnevne novine DAN „oglasna tabla vojne službe“. Dok je na pitanje novinara da prokomentariše to što se često dešava da se na naslovnim stranama ovih novina nalaze naslovi o navodnim potjernicama za Đukanovićem, Đukanović je kazao: „Otvorim novine, vidim kolumnu nabijedenih urednika, novinara, samoproglasnih ekskluzivaca intelektualne elite u Crnoj Gori koji onako izriču ocjene o svemu i svačemu. Mislim da bi to bio svojevrsan mazohizam čitati to.“ Đukanović je dodao i da ova dva lista „veoma tendenciozno ne ostavljaju njega i DPS, želeći da makar zakašnjelo dobiju potvrdu svojih teza kako je Crna Gora pred bankrotom, kako je to kriminalna država i kako, po logici stvari, za sve to moraju biti odgovorna partija i njen lider.“ Ubrzo nakon izjava Đukanovića zapaljeno je četvrto vozilo Vijesti.

Marko Milačić - Marko Milačić novinar Javnog servisa TVCG saopštio je 19. jula 2011. godine da je dobio otkaz. Milačić je u prethodnom periodu kritikovao vlast u Crnoj Gori. On je kazao da mu nije produžen ugovor i najavio je da će tužiti Javni servis. Iz Javnog servisa demantovali su navode da je Milačić otpušten zbog kritika vlasti.

Sudski postupci:

Slučaj Rada Živkovića protiv Vijesti - Dnevne novine Vijesti prenijele su 7. jula 2011. godine informaciju da je Osnovni sud u Podgorici odbacio tužbu Rada Živkovića protiv Vijesti. Naime, Živković je tužio Vijesti tražeći 17 hiljada eura kao nadoknadu za duševne bolove, povredu ugleda, časti i prava ličnosti. Sud je obrazložio da je novinarka imala opravdanog razloga da vjeruje da su informacije istinite i da je Živković imao na raspolaganju mogućnost da demantuje iznijete informacije.

Slučaj Jasmine Muminović - Viši sud iz Podgorice potvrdio je presudu Osnovnog suda iz Podgorice, kojom se Jasmina Muminović i Vijesti oslobađaju tužbi Safeta Kalića iz Rožaja. Kalić je tužio Muminovićku i Vijesti zbog povrede časti i ugleda zbog tekstova u kojima je pisano o njegovom navodnom privođenju u policiju.

Slučaj Medojević – Simović - Osnovni sud u Podgorici presudio je da Nebojša Medojević, predsjednik Pokreta za promjene, plati 1.000 eura bivšem ministru poljoprivrede Milutinu Simoviću za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda. Naime, Simović je u martu prošle godine podnio tužbu protiv Medojevića za klevetu, uz odštetni zahtjev od 10.000 eura. Simović je tužio Medojevića zbog izjava da je Simović 14. avgusta 2009. godine bio na otvaranju diskoteke „Municipijum“ u Pljevljima koja je vlasništvo Darka Šarića koji je optužen pred pravosudnim organima u Srbiji za krijumčarenje droge.

Slučaj Senić – Vijesti - Osnovni sud u Podgorici oslobodio je dnevne novine Vijesti po tužbi sudskog vještaka Zorana Senića. Senić je tužio dnevne novine Vijesti zbog pretrpljenih duševnih bolova usled povrede časti i ugleda. Senić je za nadoknadu nematerijalne štete tražio 20 hiljada eura. Povod za tužbu bio je tekst u Vijestima od 1. februara 2010. godine pod naslovom „Direktor AMD tvrdi da se sprema nezakonito preuzimanje firme – Đakonović zašto čuti tužilac“. U tekstu je, između ostalog, navedeno da je sudski procjenjivač Zoran Senić izvršio odoka procjenu imovine čime je omogućio Miodragu Niketiću da registruje NVO.

Slučaj Jovana Lončarevića - Osnovni sud u Beranama proglasio je krivim lokalnu upravu u Beranama i Agenciju za izgradnju zbog uklanjanja bilborda koji je postavio Jovan Lončarević. Naime, Jovan Lončarević, američki državljanin porijeklom iz Berana postavio je bilbord u centru Berana da bi iskazao nezadovoljstvo zbog deponije koja je locirana na Vasovim vodama u Beranama. Na bilbordu je bila fotografija deponije i natpis „Dokle“. Lokalna uprava uklonila je bilbord 9. avgusta 2010. godine. Odlukom suda utvrđeno je da je prekršena sloboda izražavanja a opština Berane i Agencija za

izgradnju moraće solidarno da isplate Jovanu Lončareviću 500 eura za pretrpljene duševne bolove zbog povrede prava ličnosti i slobode izražavanja. Takođe, sud je presudio da opština Berane i Agencija za izgradnju postave isti bilbord o svom trošku šest mjeseci.

Slučaj Ibrahima Čikića - Osnovni sud u Bijelom Polju obustavio je u avgustu krivični postupak protiv Ibrahima Čikića koga su devet građana Bijelog Polja tužili zbog klevete. Čikić je u svojoj knjizi „Gdje sunce ne grije“ opisao torturu koju je doživio u bjelopoljskom zatvoru. Sud je donio rješenje da obustavlja postupak usled izmjena Krivičnog zakonika jer je krivično djelo kleveta izbrisano. Čikićevu knjigu „Gdje sunce ne grije“ izdala je YIHR u ediciji Dokumenti.

Slučaj ekipe Vijesti koja se bavila istraživanjem šverca duvana - U septembru je nastavljeno suđenje zbog ugrožavanje sigurnosti ekipe Vijesti koja se bavila istraživanjem šverca duvana. Tako je 1. septembra 2011. godine održano ročište na kom su saslušavani svjedoci. Slavko Musić i Marko Piper terete se da su od 31. januara do 3. februara 2011. godine novinarki Oliveri Lakić uputili ozbiljne prijetnje koje su uslijedili nakon istraživačkih tekstova o poslovanju fabrike duvana u Mojkovcu. Tužilaštvo je utvrdilo da muškarac, koji se prijavio u februaru da je u dva navrata ozbiljno prijetio novinarki Lakić, nije to uradio, prenijele su Vijesti 26. septembra 2011. godine. Naredno ročište zakazano je za 6. oktobar 2011. godine kada će se nastaviti saslušanje svjedoka.

Slučaj Vijesti – Mugoša - U Osnovnom sudu u Podgorici 7. septembra 2011. godine počelo je suđenje za incident između Miomira Mugoše, gradonačelnika Podgorice i njegovog sina Miljana Mugoše sa zamjenikom glavnog urednika dnevnih novina Vijesti Mihailom Jovovićem i fotoreporterom Borisom Pejovićem. Incident se desio 5. avgusta 2009. godine u Podgorici kada je ekipa Vijesti pokušala da snimi gradonačelnika prilikom nepropisnog parkiranja i korišćenja službenog automobila i kada je ekipa Vijesti testirala rad „Pauk“ službe na primjeru gradonačelnika. Tom prilikom, Mihailo Jovović zadobio je teže povrede za šta je optužen sin gradonačelnika Miljan Mugoša. Jovović je optužen da je u incidentu nanio lakšu tjelesnu povredu vozaču gradonačelnika Draganu Radonjiću. Jovović je negirao da je nanio povredu Radonjiću i saopštio da je on optužen zbog političkog uticaja na pravosudne organe. Prvo suđenje je prekinuto jer su advokati koji zastupaju Jovovića zatražili izuzeće sudije Zorana Radovića, koji je i predsjednik Osnovnog suda u Podgorici. Predsjednik Višeg suda Mušika Dujović uvažio je ovaj zahtjev, pa je predmet dodijeljen sudiji Osnovnog suda iz Podgorice Nadi Rabrenović. Suđenje je zakazano za 21. oktobar 2011. godine. Kao slučaj nasilja nad novinarima ovaj incident se našao i u izvještaju Vlade Crne Gore o ispunjavanju uslova za pristup Evropskoj uniji (EU).

Slučaj Dedeić – Osnovni sud u Podgorici oslobodio je 26. septembra 2011. godine Dobrila Dedeića, predsjednika Stranke srpskih radikala po tužbi za klevetu biznismena Veselina Barovića i Slavena Radunovića, potpredsjednika Nove srpske demokratije. Sudija Nada Rabrenović izrekla je oslobađajuću presudu jer izmijenjeni Zakonik o krivičnom postupku ne sadrži krivično djelo kleveta i uvreda, dok za tužbu biznismena Barovića nije bilo dokaza. Barović i Radunović tužili su Dedeića jer ih je javno optužio za finansijske malverzacije.

Slučaj Glendža – Adrović - Viši sud u Podgorici odbio je žalbu Sretena Glendže iz Ulcinja i potvrdio presudu kojom se dopisnik Vijesti iz istog grada, Samir Adrović oslobađa odgovornosti za klevetu. Ovu informaciju prenijele su dnevne novine Vijesti 28. septembra 2011. godine. Glendža je tužio Adrovića 23. novembra 2007. godine zbog teksta „Šef kriminalističke osumnjičen za ratni zločin“. U tekstu je navedeno da je tužilaštvo podnijelo krivičnu prijavu protiv Glendže zbog sumnje da je počinio ratni zločin.

Slučaj Slavka Radulovića, novinara Vijesti - Viši sud u Podgorici donio je oslobađajuću presudu za novinara Vijesti Slavka Radulovića koga su tužili Ranko Mujović, bivši dekan Pravnog fakulteta i njegova asistentkinja Bojana Lakićević. Informaciju su prenijele Vijesti 29. septembra 2011. godine. Mujović i Lakićević tužili su Radulovića jer je pisao o prepravljaju ocjena na Pravnom fakultetu.

Sloboda udruživanja i okupljanja

Skupština Crne Gore usvojila je 22. jula 2011. godine novi Zakon o nevladinim organizacijama. U toku je izrada Uredbe o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u procesu pripreme zakona, kao i Uredbe o bližem načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija. YIHR, NVO Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i NVO Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) dale su mišljenja i preporuke na radne verzije uredbi. Najvažnije preporuke odnose se na učešće predstavnika nevladinih organizacija u radnim tijelima koje formira Vlada, odnosno državni organi. Ove organizacije predložile su da se za učešće u radu tijela mogu javiti samo one nevladine organizacije koje su upisane u registar NVOa najmanje godinu dana prije objavljivanja poziva. Zatim je dat akcenat da dosadašnja praksa, koja je dala loše rezultate, biranjem kandidata samo na osnovu broja NVOa koje su ga podržale, ne bude pravilo izbora predstavnika NVOa u radna tijela. Predloženo je da se kandidati biraju na osnovu referenci NVOa koje predlažu, odnosno referenci kandidata koji se biraju.

Inicijativa YIHR-a Ustavnom sudu - YIHR je 11. aprila 2011. godine podnijela Inicijativu Ustavnom sudu za ocjenu ustavnosti članova 10, 11, i 26 Zakona o javnim okupljanjima. Ustavni sud ni nakon pola godine nije razmatrao Inicijativu. YIHR je u Inicijativi zatražila hitnu reakciju Ustavnog suda jer Uprava policije na osnovu ovog Zakona u praksi često zabranjuje mirna okupljanja. Kao razlog zbog kojeg policija zabranjuje mirna okupljanja često se navodi ugrožavanje saobraćaja. Članovi Zakona čije je hitno razmatranje YIHR zatražila od Ustavnog suda, suprotno Ustavu predviđaju mogućnost da se mirna okupljanja mogu zabraniti, iako Ustav predviđa da se mogu samo privremeno ograničiti. Policija je u prethodne dvije godine zabranila preko 200 najavljenih mirnih okupljanja. Policija je zabranjivala mirna okupljanja najčešće radnicima koji su željeli da izraze nezadovoljstvo zbog kršenja njihovih radničkih prava. Kao jedan od primjera da policija nastavlja da postupa na isti način jeste primjer radnika Lenke. Policija je 26. jula 2011. godine zabranila mirna okupljanja bivšim radnicima Lenke iz Bijelog Polja, zbog, kako se navodi u rješenju, opasnosti od ugrožavanja javnog saobraćaja.

VIII Zaštita ličnih podataka

Iako je ostvaren napredak, stanje u oblasti zaštite ličnih podataka nije na zadovoljavajućem nivou.

Ustav Crne Gore u Članu 43 garantuje pravo na zaštitu podataka o ličnosti, te propisuje da svako ima pravo da bude upoznat sa podacima koji su prikupljeni o njegovoj ličnosti i pravo na sudsku zaštitu u slučaju zloupotrebe. U Članu 42 Ustava stoji da je nepovrediva tajnost pisama, telefonskih razgovora i drugih sredstava opštenja a od ovog načela može se odstupiti samo na osnovu odluke suda, ako je to neophodno za vođenje krivičnog postupka ili iz razloga bezbjednosti Crne Gore. Dalje razrade garancija iz Člana 43 Ustava su u Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti koji je usvojen 2008. godine. Na izmjenama Zakona radilo se 2009. godine ali je Agencija za zaštitu podataka najavila da će do kraja 2011. godine raditi na novim izmjenama ovog Zakona.

Ohrabruje to što je zaštita ličnih podataka sve više prisutna u javnosti a ohrabrujuća je i konstatacija Agencije da se sve veći broj obveznika i lica obraća Agenciji tražeći mišljenja, saglasnosti, objašnjenja a podnose se i zahtjevi za zaštitu prava. Agencija je saopštila da je veći stepen zaštite ličnih podataka uočljiv i kroz podnošenje Evidencija o zbirkama podataka o ličnosti i kroz zahtjeve za davanje saglasnosti za uvođenje video nadzora.

YIHR je 12. septembra 2011. godine zatražila od Agencije za zaštitu ličnih podataka pokretanje aktivnosti na provjeri postupanja recepcijskih službi prilikom identifikacije osoba koje ulaze i izlaze iz poslovnog i službenog prostora. YIHR je dobila prijave građana da u pojedinim hotelima i institucijama zaposleni na recepcijama tih institucija traže i zadržavaju lična identifikaciona dokumenta tokom njihovog cijelog boravka u tom hotelu odnosno instituciji. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti u članu 33 definiše da radi zaštite lične i imovinske bezbjednosti poslovnog, odnosno službenog prostora, javnog

sektora, privrednog društva, drugog pravnog lica i preduzetnika može zahtijevati od lica koje ulazi u poslovni, odnosno službeni prostor da stavi na uvid identifikacioni dokument, ako je to potrebno. Zakonom je definisano da se dokument može tražiti na uvid ali da to ne podrazumijeva da se lični dokument može zadržati dok lice boravi u hotelu ili instituciji. Agencija za zaštitu ličnih podataka potvrdila je u odgovoru YIHR-u od 15. septembra 2011. godine, da ovakva praksa nije u skladu sa članom 33 stav 1 tačka 3, Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Agencija je navela da je uputila dopis Upravi policije Crne Gore, koja obezbjeđuje i vrši kontrolu nad ulascima i izlascima u većini državnih organa. U dopisu je sugerisano da se lična dokumenta ne zadržavaju već da se nakon uzimanja propisanih podataka ista vrata građanima. Nakon što smo u javnosti iznijeli ovaj problem, YIHR-u su pristigle nove prijave. Više građana pozvalo je našu kancelariju i saopštilo da se ova praksa nastavlja i da se lična dokumenta zadržavaju tokom cijelog boravka i u hotelima u Kolašinu, Ulcinju i Budvi. YIHR je 25. septembra 2011. godine uputila novi dopis Agenciji za zaštitu ličnih podataka i zatražila od Agencije da upozna uprave hotela sa zakonskim rješenjima.

Jedna od oblasti u kojoj se krše zakonski propisi jeste i korišćenje video nadzora. Agencija za zaštitu ličnih podataka utvrdila je da se video nadzor koristi protivno odredbama zakona, neproporcionalno i prekomjerno. Agencija je saopštila da su propusti koji su prisutni kada je u pitanju sprovođenje video nadzora: neisticanje javnog obavještenja o vršenju video nadzora, vršenje video nadzora u većem prostornom obimu u odnosu na pripadajući prostor subjekta nadzora, nepostojanje Odluke od strane odgovornog lica koje vrši nadzor i vršenje video nadzora u dijelu namijenjenom službenicima odnosno gostima kojima se povređuje privatnost bez zakonskog osnova. Agencija je saopštila da je zabrinutost izazvala situacija koju su kontrolori Agencije zatekli u jednom privrednom društvu. U tom privrednom društvu, pored toga što su radnici snimani video nadzorom u kancelarijskom prostoru u kojem rade, snimani su i audio nadzorom. Nakon intervencije Agencije, to privredno društvo prekinulo je sa snimanjem radnika. Agencija je najavila pokretanje prekršajnog postupka protiv tog privrednog društva. Agencija u svom Posebnom izvještaju nije navela naziv tog privrednog društva.

Agencija za zaštitu podataka je prilikom kontrole operatora mobilne telefonije i Uprave policije utvrdila da je u praksi došlo do kršenja zaštite podataka o ličnosti a vezano je za dostavljanje telefonskih poziva i SMS poruka. Agencija je navela da je Uprava policije postupila na takav način kojim je ispoštovala odluku Agencije, da se podaci telekomunikacionog saobraćaja, listinzi telefonskih i SMS poruka dobijaju samo uz naredbu suda.

Jedna od oblasti koja je bila predmet javnosti jeste i Zakon o biračkim spiskovima. Agencija je saopštila da je neophodna izmjena ovog Zakona u dijelu koji se odnosi na zaštitu ličnih podataka i dostavljanja biračkog spiska političkim partijama. Iz Agencije su naveli da je ovaj prijedlog dostavljen Vladi Crne Gore.

IX Vjerske slobode

Odnosi države i vjerskih zajednica uređeni su Zakonom o položaju vjerskih zajednica iz 1977. godine. Država je do sada finansijski podržavala samo velike vjerske zajednice, dok kriterijumi za tu podršku ne postoje. Vlada je do 31. maja 2011. godine, za tu godinu, dodijelila Srpskoj pravoslavnoj crkvi (SPC) 25, Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi (CPC) 65, Islamskoj zajednici 13 i Katoličkoj crkvi 11 hiljada eura. Vlada Crne Gore potpisala je u junu Temeljni ugovor sa Vatikanom. Temeljnim ugovorom definisani su odnosi između države Crne Gore i Katoličke crkve u Crnoj Gori. Vlada je u septembru saopštila da su počeli pregovori i sa Mitropolijom crnogorsko – primorskom oko potpisivanja sporazuma. Sporazumom bi trebalo da se urede međusobni odnosi Vlade i Mitropolije. Iz Vlade su najavili da će se do kraja 2011. godine formirati sektor za komunikaciju sa vjerskim zajednicama. Sektor će biti formiran u sklopu Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

U Crnoj Gori su registrovane sledeće vjerske zajednice: Crkva Hristovog jevanđelja, Hrišćanska vjerska zajednica Jehovini svjedoci, Katolička misija „Tuzi“, Hrišćanska adventistička crkva,

Evangeoska crkva „Riječ božija“, Red vojske gostoljubivih svetoga Lazara od Jerusalima za Crnu Goru, Katolička vjerska zajednica – Franjevačka Misija Tuzi, Mešihat islamske zajednice u Crnoj Gori, Jehovini svjedoci, Biblijska hrišćanska zajednica i Crnogorska pravoslavna crkva.⁸

Odnosi između dvije pravoslavne crkve još uvijek zabrinjavaju. Netrpeljivost između vjernika i sveštenstva dvije crkve i dalje je prisutna. Tako je Parohija Rogamska podnijela krivičnu prijavu protiv Mitropolita Crnogorske pravoslavne crkve Mihaila i još dva predstavnika CPC, Dragana Pavlovića i Jovana Tomovića zbog nasilnog ulaska u crkvu Sv. Mihaila u Rogamima. Kako je saopšteno iz SPC ova crkva je u vlasništvu SPC.

Po saznanjima YIHR-a, brojni primjeri ispoljavanja i raspirivanja vjerske i nacionalne mržnje prolaze nekažnjeno, a u slučajevima kada dođe do sudskog postupka za krivično djelo izazivanje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje, donose se veoma niske kazne i često ispod zakonskog minimuma. Ustav u članu 7 zabranjuje izazivanje ili podsticanje mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu. Član 370 Krivičnog zakonika glasi: „(1) Ko izaziva i raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost među narodima ili etničkim zajednicama koje žive u Crnoj Gori, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. (2) Ako je djelo iz stava 1 ovog člana učinjeno prinudom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.(3) Ko djelo iz st. 1 i 2 ovog člana vrši zloupotrebom položaja ili ovlašćenja ili ako je usljed tih djela došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život naroda, nacionalnih manjina ili etničkih grupa koje žive u Crnoj Gori, kazniće se za djelo iz stava 1 ovog člana zatvorom od jedne do osam godina, a za djelo iz stava 2 zatvorom od dvije do deset godina“. Dva primjera iz prakse ukazuju na to da sankcije koje izriču sudovi nijesu u skladu sa zakonskim rješenjima. U prvom primjeru, Viši sud u Podgorici osudio je Žanu Mitić iz Tivta na osam mjeseci zatvora i Zorana Raičevića na četiri mjeseca zatvora, zbog izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje. Mitić i Raičević su 28. oktobra 2010. godine u naselju Mrčevac u Tivtu, kako stoji u optužnici, polomili staklo na kući koju koristi Islamska vjerska zajednica i u molitveni dio ubacili kese sa svinjskim izmetom. U drugom predmetu donijeta je presuda u Višem sudu u Podgorici kojom je okrivljeni proglašen krivim i osuđen zbog krivičnog djela izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje iz čl. 370 Krivičnog zakonika na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca, dok je u istom predmetu okrivljena oslobođena optužbe. Drugi primjer uzet je iz izvještaja koji je pripremlilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava o ostvarivanju međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije.⁹ Brojni primjeri grafiti, skandiranja na političkim skupovima i sportskim priredbama i slično, prošli su nekažnjeno. Takođe, nasljeđe devedesetih, kada su i određeni mediji sprovođili organizovanu kampanju prošli su nekažnjeno, a brojni novinari i sada su prisutni na medijskoj sceni.

Slučaj prekid skupa Jehovinih svjedoka – Zoran Lalović, pripadnik vjerske zajednice Jehovini svjedoci, prijavio je istraživaču YIHR da je skup te zajednice prekinuo sveštenik SPC Slobodan Zeković uz pratnju oko dvadesetak drugih vjerskih lica i građana. Lalović je ispričao da su Zeković i druga NN lica došli 17. aprila 2011. godine u Zavičajni muzej u Danilovgradu, gdje se skup održavao i uz prijetnju i uvrede koje su uputili članovima Jehovinih svjedoka prekinuli skup. Slučaj je prijavljen policiji i podnijeta je krivična prijava protiv Slobodana Zekovića i ostalih sveštenih lica SPC, monahinja i oko dvadeset NN lica. U krivičnoj prijavi navodi se da su prijavljeni počinili krivična djela: povreda ravnopravnosti, povreda slobode ispovijedanja vjere i vršenja vjerskih obreda, povreda slobode govora i javnog istupanja, sprečavanje javnog skupa, izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i nasilničko ponašanje. Tužilaštvo je 25. jula 2011. godine saopštilo da je pred Osnovnim sudom u Danilovgradu pokrenulo postupak protiv Slobodana Zekovića zbog krivičnog djela sprečavanje javnog skupa. Jehovini svjedoci iskazali su nezadovoljstvo načinom na koji je tužilaštvo postupilo i 9. avgusta 2011.

⁸Informacija preuzeta iz izvještaja „Ljudska prava u Crnoj Gori 2010 – 2011“ koji je pripremila Akcija za ljudska prava.

⁹Izvještaj možete pogledati na web strani <http://www.mmp.gov.me/vijesti/107659/Drugi-i-treci-izvjestaj-o.html>, koja je posjećena 25. Septembra 2011. godine

godine uputili su dopis tužilaštvu u Podgorici zahtijevajući da se istraga proširi na sve odgovorne i sva počinjena krivična djela. YIHR će pratiti dalje procesuiranje ovog slučaja.

Slučaj neodobravanja privremenog boravka vjerskim licima SPC – Pravni zastupnik Mitropolije crnogorsko primorske, Dalibor Kavarić prijavio je YIHR-u da Ministarstvo unutrašnjih poslova ne odobrava privremeni boravak sveštenstvu Mitropolije a da pojedini sveštenici i članovi njihovih porodica čekaju odgovor na žalbe i do 18 mjeseci. YIHR je poslala zahtjev MUP-u sa dostavljenim spiskom imena sveštenika i članova njihovih porodica kojima MUP nije odobrio privremeni boravak ili odgovorio na žalbu na rješenje da im se privremeni boravak ne odobrava. MUP je odgovorio YIHR-u 14. septembra 2011. godine. U odgovoru je navedeno da su dva sveštena lica dobili odobrenje na privremeni boravak dok su drugima sugerisali da dostave potvrdu o registraciji vjerske zajednice, te da zbog toga nijesu postupali po žalbama. Kavarić je naveo da je Mitropolija registrovana na osnovu propisa koji su važili prije zakona iz 1977. godine. Kavarić je dodao da se zakonom iz 1977. godine obavezuju samo novoosnovane vjerske zajednice na registraciju ali ne i one koje su tada već bile registrovane. Kao dokaz naveo je da Mitropolija ima PIB, da osniva druga pravna lica i da se nalazi u registru Zavoda za statistiku. Kavarić kaže da je u pitanju „selektivno i institucionalno kršenje ljudskih prava od strane MUP-a, na štetu službenika Pravoslavne Mitropolije crnogorsko-primorske“. MUP je saopštio da je odobren boravak za dvije osobe sa spiska koji im je uputila YIHR, ali da za ostala lica nije jer je neophodna potvrda o registraciji vjerske zajednice. Kavarić je prokomentarisao te činjenice i kazao: „U odgovoru koji je dao MUP tvrdi se da je licima Mitrović Nebojši i Kecojević Ljiljani odobren privremeni boravak dok se u istom dopisu navodi, a vezano je za iste zahtjeve da je 'područna jedinica za upravne unutrašnje poslove zaključcima prekidala postupke do rješavanja prethodnog pitanja...' misleći pri tome na prijavu o osnivanju vjerske zajednice u smislu člana 2 Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica'. Iz naprijed navedene kontradiktornosti je nejasno kako je onda bilo moguće da se licima Nebojši Mitrović i Ljiljani Kecojević odobri privremeni boravak a da se svim drugim licima koji su u istom pravnom položaju i po istom osnovu su konkurisali kod navedenog Ministarstva, ne odobri tržazeno pravo?“. Kavarić je najavio podnošenje inicijativa Ustavnom i Upravnom sudu. YIHR će nastaviti da prati rješavanje ovog pitanja.

X Diskriminacija

Diskriminacija osoba sa invaliditetom – Vlada Crne Gore donijela je krajem jula 2011. godine odluku o osnivanju Savjeta za zaštitu od diskriminacije. Članovi Savjeta će biti Premijer, sedam ministara i šest predstavnika NVO sektora. Kako je Odlukom o osnivanju definisano, Savjet će koordinisati rad državnih organa u primjeni zakona i mjera za zaštitu od svih oblika diskriminacije. Vlada je donijela i odluku o ukidanju Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom a da se u novoosnovanom Savjetu za zaštitu od diskriminacije formira podkomisija za brigu o licima sa invaliditetom. Nevladine organizacije koje predstavljaju i okupljaju lica sa invaliditetom osudile su i izrazile oštar protest zbog takve odluke Vlade. Više od 75 nevladinih organizacija zatražile su poništenje odluke Vlade kojom se ukida Savjet za brigu o licima sa invaliditetom.

Skupština Crne Gore usvojila je Zakon o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom 22. jula 2011. godine.

Diskriminacija Roma – U Podgorici je 13. jula 2011. godine otvorena prva narodna kuhinja u kojoj će se dijeliti besplatna hrana za građane slabog materijalnog stanja. U kuhinji će jedino moći da se hrane građani koji imaju crnogorsko državljanstvo dok Romi koji nemaju crnogorsko državljanstvo neće imati pravo na besplatnu hranu. Ganija Pajazitaj, predsjednik Udruženja izbjeglih Roma i Egipćana sa Kosova reagovao je i kazao da većina Roma koji su izbjegli sa Kosova nijesu u stanju da obezbijede hranu svojoj porodici ali da zbog pravila o državljanstvu ne mogu ni da ostvare pravo da se hrane u narodnoj kuhinji. NVO Akcija za ljudska prava podnijela je 1. avgusta 2011. godine, Ustavnom

sudu Inicijativu za ocjenu ustavnosti odluke Skupštine Glavnog grada da samo državljani Crne Gore mogu imati pravo na ishranu u narodnoj kuhinji. Ustavni sud nije postupao po podnijetoj Inicijativi.

Fondacija za stipendiranje Roma javno je izrazila nezadovoljstvo 7. septembra 2011. godine, zbog toga što pripadnici Roma nijesu u dovoljnoj mjeri uključeni u obrazovni sistem Crne Gore. Tako, u školskoj 2011./2012. godini svega četiri studenta romske i egipćanske zajednice upisani su na Univerzitet Crne Gore. Glavni razlog tako malog broja Roma i Egipćana u obrazovni sistem su materijalni uslovi, saopšteno je iz Fondacije.

Diskriminacija po nacionalnoj i vjerskoj osnovi – Vlada Crne Gore je 7. jula 2011. godine usvojila Informaciju o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda u državnoj i lokalnoj administraciji. Na osnovu podataka dobijenih od 13.900 zaposlenih, najviše ima Crnogoraca 79%, Srba 8,59%, Albanaca 2,8%, Bošnjaka 4,1%, Muslimana 2,39%, samo jedan pripadnik Romske populacije, Hrvata 0,89% i ostalih 0,42%. NVO Fondacija za stipendiranje Roma saopštila je 15. jula 2011. godine da su 13 Roma i Egipćana položili stručni ispit za rad u državnim institucijama i da već godinu dana od kada su položili niko od njih nije zaposlen.

Diskriminacija žena – Izborni zakon koji je usvojen ne sadrži normu kojom se predviđa da najmanje 30% žena budu poslanice u Skupštini Crne Gore. Zakon predviđa da na izbornim listama bude 30% žena, ali ne garantuje da taj broj žena budu i poslanice. Broj žena u Parlamentu i dalje će zavistiti od odluke partija. Amandman kojim je bilo predloženo ovakvo rješenje odbijen je od strane najvećeg broja političkih partija i poslanika. Aktivistkinje NVO kritikovale su ovakva rješenja u Zakonu i saopštile da se radi o diskriminaciji žena.

Istraživanje koje su uradili Kancelarija UNDP u Crnoj Gori i Odjeljenje za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava pokazalo je da su žene diskriminisane i u sportu. Rezultati istraživanja su predstavljeni 27. septembra 2011. godine. Od ukupnog broja sportista u Crnoj Gori, svega 10% su žene, 8,8 % su ženski treneri, 13,3 % su sudije a sportskih delegatkinja uopšte nema.

Diskriminacija pripadnika LGBT – Predstavnicu NVO LGBT Forum obavijestili su 9. avgusta 2011. godine Vrhovno državno tužilaštvo da je nekoliko LGBT osoba udaljeno sa plaže Ratac u Baru. U prijavi se navodi da su čuvari na plaži zabranili turistima koji su homoseksualne orijentacije pristup plaži. Saopšteno je da su turisti bili na javnom i potpuno slobodnom kupalištu kada im je prišao građanin D.B. i udaljio ih sa plaže. D.B. je demantovao navode iz prijave LGBT Forum. Nakon toga, nekoliko pripadnika homoseksualne manjine u dnevnim novinama Vijesti posvjedočili su da je D.B. diskriminisao pripadnike homoseksualne zajednice. YIHR-u nijesu poznate informacije da li je državno tužilaštvo procesuiralo ovaj slučaj diskriminacije.

Policija u Danilovgradu privela je u noći između 4. i 5. septembra 2011. godine B.P., S.G. i V.V. zbog toga što su dvojici stranih državljana koji su pripadnici LGBT zajednice, R.S. i D.T., dobacivali uvredljive i uznemiravajuće poruke. R. S. i D. T. su bili učesnici međunarodne konferencije „Ka Evropi, ka jednakosti“, koja je održana u Danilovgradu. Protiv trojice Danilovgrađana podnijete su prekršajne prijave zbog narušavanja javnog reda i mira. Područni organ za prekršaje proglasio ih je krivim i kaznio S.G. sa 15 a V.V. sa 12 dana zatvora. B.P. je oslobođen krivice. I holandski državljani Van der Sten Petrus Marinus prijavio je 4. septembra 2011. godine incident. Petrus je prijavio policiji da mu je, dok je sjedio u jednom danilovgradskom lokalu, jedna osoba podigla desnu ruku salutirajući nacistički pozdrav. Takvo postupanje izazvalo je osjećaj uznemirenosti i ugroženosti Petrusa. Uprava policije saopštila je da je identifikovala i ovu osobu te da se radi o R.Đ. iz Podgorice. Područni organ za prekršaje kaznio je je R.Đ. novčanom kaznom u iznosu od 800 eura. LGBT Forum Progres zatražio je od Uprave policije da na isti način postupa prema prijavama za uznemiravanje bez obzira da li ih podnose domaći ili strani građani.

U Danilovgradu su 6. septembra 2011. godine osvanuli grafiti sa porukama mržnje prema pripadnicima LGBT zajednice. Poruke „Smrt pederima! Za zdravu porodicu“ osvanule su na zidu Doma penzionera, dan poslije završetka međunarodne konferencije „Ka Evropi, ka jednakosti“, koju je organizovala Vlada Crne Gore.

Diskriminacija radnika – Diskriminacija rukovodstva i članstva Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore (SOVCG) - Predsjednik Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore (SOVCG) Nenad Čobeljić pozvao je 12. septembra 2011. godine nadležne u Ministarstvu odbrane da saopšte razloge zbog kojih je otkaz dobio njihov član Dušan Pavlović. Dušan Pavlović, vojnik po ugovoru, otpušten je sa posla iako je vojnik koji je nagrađivan. Protiv Pavlovića nikada nije vođen disciplinski postupak. On je bio uposlen na mjestu koje je deficitarno i koje je danas upražnjeno, pa se na njegovu poziciju mora uposliti novi vojnik, saopštili su iz SOVCG. Takođe, predstavnici SOVCG kazali su istraživaču YIHR da Pavlović nije otpušten u skladu sa zakonom jer je u tom slučaju trebalo da bude obaviješten o otkazu dva mjeseca prije, a ne svega dvije sedmice ranije. Pavlović je član SOVCG i smatra da je to jedini razlog zbog kojeg je otpušten sa posla. YIHR je zatražila od premijera Igora Lukšića i skupštinskog Odbora za odbranu i bezbjednost da hitno preispitaju odluku o otpuštanju Pavlovića iz Vojske Crne Gore i pritiske koje trpe članovi i rukovodstvo SOVCG. Čobeljić je saopštio da im je rukovodstvo u Vojsci zabranilo ulazak u kasarne u toku radnog vremena i komunikaciju sa članstvom SOVCG. Predstavnici SOVCG prijavili su diskriminaciju i pritiske od samog osnivanja. Premijer i druge nadležne institucije kojima su se YIHR i SOVCG obratile nijesu reagovala. Po pisanju medija od 27. septembra 2011. godine, Osnovno državno tužilaštvo pokrenulo je istragu zbog zabrane vojnicima da se udružuju u Sindikalnu organizaciju Crne Gore (SOVCG). Rukovodstvo SOVCG podnijelo je tri krivične prijave tužilaštvu. U krivičnim prijavama optužuje se pukovnik Zoran Lazarević zbog zloupotrebe službenog položaja, uskraćujući zaposlenima u Vojsci Crne Gore da formiraju sindikat. Prijava je podnijeta i protiv Ramiza Pejčinovića koji radi u logističkoj bazi u kasarni „Masline“ u Podgorici. YIHR će nastaviti da prati postupanje prema rukovodstvu i članstvu SOVCG.

Radisav Rašo Nikić iz Podgorice, javno je saopštio krajem avgusta da je dobio otkaz u 'Parking servisu', preduzeću koje pripada lokalnoj samoupravi Glavnog grada Podgorice zbog toga što je Srbin, što je radio u dnevnim novinama DAN i što je član opozicione stranke.

XI Prava djeteta

Prava djeteta još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou. U crnogorskom zakonodavstvu ne postoji definicija djeteta dok je Komitet za prava djeteta ukazao i na nedostatak jasnoće u korišćenju termina dijete, maloljetnik i maloljetno lice u zakonodavstvu. Zakon o dječijoj i socijalnoj zaštiti nije u saglasnosti sa Konvencijom o pravima djeteta. Crna Gora još uvijek nije usvojila Zakon o maloljetničkom pravosuđu. Komitet je nakon razmatranja izvještaja saopštio da je zabrinut zbog toga što se djeca u sukobu sa zakonom često tretiraju po istim zakonima i procedurama primjenljivim na odrasle, zatim zbog nepostojanja posebnog sistema maloljetničkog pravosuđa, i što se djeca drže u pritvoru u istim kapacitetima kao odrasli. Sudski savjet je 19. septembra 2011. godine razmatrao predlog Zakona o maloljetničkom pravosuđu. Zakon je trenutno u Vladinoj proceduri. Iz Savjeta je saopšteno da je inicirano osnivanje specijalnih odjeljenja sudija za maloljetnike pri Višim sudovima u Bijelom Polju i Podgorici.

Skupštinski Odbor za ljudska prava održao je 30. septembra 2011. godine tribinu u Kotoru, na temu „Prava djeteta – Implementacija Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama“. Učesnici skupa analizirali su primjenu Zakona u praksi i saopštili da djeca sa posebnim potrebama idu u redovne škole.

Centar za djecu sa posebnim potrebama Doma zdravlja u Podgorici otežano funkcioniše jer u centru nije uposleno dovoljno stručnog kadra za rad sa djecom. Takvu informaciju potvrdila je načelnica centra, dr Gordana Mandić dnevnim novinama Vijesti, 29. avgusta 2011. godine. Tako se dešava da za početak terapije čeka i do dvadesetoro djece. Centru nedostaju fizioterapeuti, logopedi, psiholozi i defektolozi.

Centar za mlade „Ljubović“ trenutno se transformiše. Planom je predviđena gradnja četiri kuće sa smještajnim kapacitetom do 40 štićenika. Gradnja kuća počela je početkom jula a biće završena do februara 2012. godine. Centar zbrinjava djecu i mlade koji su u sukobu sa zakonom.

Slučaj E.K. - Pravosudni organi u Bijelom Polju pokrenuli su istragu protiv E.K. (24) koji se sumnjiči da je 10. avgusta 2011. godine silovao djevojčicu od 12 godina iz Bijelog Polja. Kako su mediji prenijeli E.K. je upoznao djevojčicu preko društvene mreže Fejsbuk. E.K. je negirao da je djevojčicu silovao i dodao da mu je djevojčica kazala da ima 16 godina. E.K. se nalazi u pritvoru a istraga je u toku.

Bojkot nastave - Roditelji djece koja pohađaju Osnovne škole „Branko Brinić“ iz Tivta i „Nikola Đurković“ iz Radanovića, protestovali su zbog toga što se nastava u školi ne izvodi na njihovom, maternjem srpskom jeziku i što u nastavi nije uveden predmet ‘srpski jezik i književnost’. Roditelji su izrazili protest tako što djeci nijesu dozvolili da idu u školu.

Istraga protiv dvojice ljekara i obučara - U Osnovnom sudu u Podgorici završena je 15. septembra 2011. godine istraga protiv dvojice ljekara i obučara iz Podgorice koji su osumnjičeni za obljubu djeteta. Sud je produžio pritvor doktoru M.Š., vlasniku privatne laboratorije D.N. i obučaru Š.H. Oni se terete da su učestvovali u seksualnom iskorišćavanju i posredovanju u prostituciji trinaestogodišnje djevojčice.

Slučaj Saše Đinovića - Saša Đinović iz Berana obratio se kancelariji YIHR 8. avgusta 2011. godine i saopštio da njegov maloljetni sin Milan Đinović, koji ima poremećaj hormona rasta i pravo na tuđu njegu, ima problema da dobije retroaktivno dječiji dodatak koji ga sleduje. Saša Đinović je saopštio da se obraćao i Suadu Numanoviću, ministru rada i socijalnog staranja. Kako je Đinović naveo, ministar Numanović mu je kazao da propusta u radu ima i da se problem mora riješiti na nivou Centra za socijalni rad u Beranama.

XII Manjinska prava

Etničke manjine – Vlada Crne Gore usvojila je 7. Jula 2011. godine Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave, sa predlogom mjera. MONSTAT je 12. jula 2011. godine objavio rezultate o nacionalnoj strukturi stanovništva Crne Gore, na osnovu popisa koji je sproveden u aprilu 2011. godine. Prema tim podacima, Crnogoraca ima 44,98%, Srba 28,73%, Bošnjaka 8,65%, Albanaca 4,91%, Muslimana 3,31%, Roma 1,01% i Hrvata 0,97%. Skupština Crne Gore usvojila je 8. septembra 2011. godine izborni zakon, što je bio jedan od sedam prioriteta Evropske komisije za dobijanje datuma pregovora. Usvajanje ovog zakona bilo je i obaveza usklađivanja izbornog zakonodavstva sa Ustavom. Ustav garantuje prava nacionalnih manjina na zastupljenost. Predstavnici albanskih partija napustili su Parlament prije glasanja o Zakonu o izboru odbornika i poslanika jer su nezadovoljni novim rješenjima. Tako, politički predstavnici Albanaca smatraju da ovaj Zakon oduzima prava koja su Albanci imali do sada. Usvajanju Zakona o izboru odbornika i poslanika prethodio je sporazum premijera Igora Lukšića, koji je pregovore vodio u ime vladajuće koalicije, i opozicionih lidera u vezi sa nazivom predmeta jezika u školama. U cijeli proces izglasavanja Zakona o izboru odbornika i poslanika, koji je sedam puta odlagan, bili su isključeni politički predstavnici manjinskih naroda.

U avgustu 2011. godine u Vladi Crne Gore uposlena je prva Romkinja. Behija Ramović je prva Romkinja koja će raditi u Vladi. Ramovića je bila aktivista Fondacije za stipendiranje Roma.

Izgradnja stanova za Rome u Bijelom Polju i Nikšiću još uvijek nije završena. Vlada Crne Gore izdvojila je za ove potrebe 150 hiljada eura za izgradnju 15 stanova u Bijelom Polju i 180 hiljada eura za izgradnju devet stanova u Nikšiću. Međutim, lokalne vlasti ova dva grada nijesu uspjele da izgrade stanove u predviđenom roku a lokalno stanovništvo protestovalo je zbog najavljene gradnje.

Jezičke manjine – Na osnovu podataka popisa iz aprila 2011. godine, koji su saopšteni 12. jula 2011. godine, srpskim jezikom govori 42,88%, crnogorskim 36,97%, bosanskim 5,33%, albanskim

5,27%, hrvatskim 0,45% i romskim 0,83%.¹⁰ Manjinski jezici u Crnoj Gori su albanski i romski jezik. Međutim, romski jezik ne koristi se u praksi. Vlasti takvo stanje pravdaju time što romski jezik nije standardizovan, što ne postoji literatura i kadar koji govori ovim jezikom govori.

Seksualne manjine – Vlada Crne Gore organizovala je u periodu od 2. do 5. septembra 2011. međunarodnu konferenciju pod nazivom „Ka Evropi, ka jednakosti“. Predstavnicima 17 nevladinih organizacija nije bilo učestvovali na ovoj međunarodnoj konferenciji. Na takav način su, kako su istakli, izrazili protest prema dosadašnjem odnosu Vlade prema domaćem civilnom sektoru i izostanku konkretnih rezultata u pogledu popravljivanja položaja pripadnika seksualnih manjina. Protest je izražen i zato što ministar Ferhat Dinoša nije smijenjen zbog toga što je u više navrata saopštavao diskriminatorne i homofobične izjave, ali i zato što Vlada u organizaciju skupa nije uključila domaće nevladine organizacije koje se bore za prava LGBT populacije. Konferencija je obuhvatila obuke zaposlenih u pravosuđu, policiji, inspekcijским organima i drugim institucijama.

NVO Forum Progres, nevladina organizacija koja okuplja i zalaže se za prava LGBT zajednice, uradila je izvještaj o položaju pripadnika LGBT zajednice. U izvještaju se konstatuje da Crna Gora nije zabilježila napredak u oblasti prava i položaja pripadnika seksualnih manjina. Saopšteno je da je dokument poslat Vladi, Skupštini i Delegaciji EK. U izvještaju se navodi da nijedan državni organ iz Akcionog plana nije odgovorio na zahtjeve ove NVO, da se Zakon o zabrani diskriminacije ograničeno primjenjuje. Izvještaj takodje iznosi da su u prvih šest mjeseci 2011. godine sudovima podnijeta tri slučaja diskriminacije prema LGBT osobama. U izvještaju stoji da je urađena analiza crnogorskih školskih programa i udžbenika koji pokazuju potpunu nevidljivost seksualnih manjina i transrodnih osoba u crnogorskoj obrazovnoj politici i praksi. Izvještaj navodi da tužilaštvo neadekvatno postupa po podnijetim prijavama, te da će neki od prijavljenih slučajeva diskriminacije i nasilja zastariti. Direktor LGBT Forum Progres, Zdravko Cimbalević saopštio je 22. septembra 2011. godine da u ovoj godini još uvijek nije došlo do napretka u tretmanu transrodnih osoba u javnom zdravstvenom sistemu. LGBT Forum Progres još uvijek čeka odgovor Ministarstva zdravlja u vezi sa zahtjevom da trijadni proces rodne konfirmacije transrodnih osoba uvrsti u sistem zdravstvene zaštite na teret Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

XIII Status raseljenih lica

Status raseljenih i interno raseljenih lica i dalje je na zabrinjavajućem nivou. Najugroženiji su interno raseljeni Romi, Egipćani i Aškalije sa Kosova.

Do kraja avgusta 2011. godine oko 5.000 raseljenih i interno raseljenih lica aplicirali su za stalno nastanjenje. Od tog broja, 1.466 raseljenih lica iz Hrvatske i BiH i oko 1.050 interno raseljenih lica sa Kosova dobili su status stranca sa stalnim nastanjenjem. Status stranca sa privremenim boravkom dobilo je 47 raseljenih i 27 interno raseljenih lica. Zbog toga što nijesu imali važeći status, odbijeno je petoro raseljenih i dvoje interno raseljenih lica. Rok za podnošenje dokumenata za rješavanje statusa je do 7. novembra 2011. godine.

Krajem avgusta 2011. godine, 4.000 lica iz BiH i Hrvatske i 9.927 lica sa Kosova i dalje imaju status raseljenih ili interno raseljenih lica.

S ciljem da se olakša interno raseljenim licima da dobiju dokumentaciju za apliciranje, organizovane su dvije posjete Kosovu. Prva posjeta bila je u organizaciji Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica 29. jula 2011. godine. Organizovana je posjeta opštinama Peć, Klina i Đakovica i obuhvatila je ukupno 21 lice. Druga posjeta bila je organizovana 16. septembra 2011. godine opštinama Klina i Peć. Organizovana je od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja i Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica uz finansijsku podršku UNHCR-a. a u ovoj posjeti učestvovalo je 32 lica.

¹⁰MONSTAT

U cilju bržeg i kvalitetnijeg rješavanja problema raseljenih i interno raseljenih, Vlada je imenovala potpredsjednika Vlade i ministra pravde, Duška Markovića za predsjednika Koordinacionog odbora koji ima zadatak da nadzire sprovođenje strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica. Koordinacioni odbor ima deset članova i poseban aspekt u radu biće interno raseljeni koji su smješteni u Podgorici u naselju Kamp I i II. Svi državni organi dužni su da dostavljaju informacije Koordinacionom odboru.

Predstavnici Crnogoraca iz Vrake protestovali su 5. septembra 2011. godine ispred Skupštine Crne Gore, tražeći da od države dobiju crnogorsko državljanstvo. Predstavnici Crnogoraca iz Vrake najavili su i da neće slati djecu u školu dok ne dobiju državljanstvo. Oni su se iz Albanije iselili prije 21 godinu.

XIV Ekonomska i socijalna prava

U drugom kvartalu 2011. godine u Crnoj Gori bilo je 80,1% zaposlenih i 19,9% nezaposlenih lica, saopštio je MONSTAT. U naredne dvije godine broj zaposlenih u državnim institucijama i službama smanjiće se u pojedinim granama i do 15%. Najveće smanjenje očekuje se u policiji i lokalnim samoupravama. U Crnoj Gori oko 14 hiljada porodica prima materijalno obezbjeđenje u iznosu od 63 do 120 eura. Dječiji dodatak prima oko 20 hiljada djece u Crnoj Gori. Prosječna plata u Crnoj Gori za avgust 2011. godine iznosila je 475 eura dok je minimalna potrošačka korpa iznosila 767 eura. Zbog odluke Skupštine Crne Gore o povećanju plata poslanicima, u iznosu od jedne do dvije prosječne plate u Crnoj Gori, brojni sindikati najavili su proteste tražeći da se i njima povećaju plate. Prosječnu platu u iznosu od 475 eura ne ostvaruju zaposleni u prosvjeti, zdravstvu, policiji, vojsci i drugim institucijama. Zbog odluke poslanika, uvećanje plata zatražili su i ljekari, profesori, policajci, vojnici i administracija. Sindikat zdravstva najavio je štrajk 10. oktobra 2011., ukoliko im se plate ne povećaju. Upozorenje za štrajkom javno je poslala i sudska administracija, prosvjeta i sindikat policije. Povodom odluke o povećanju plata poslanicima od jedne do dvije prosječne plate, reagovali su brojni subjekti i osudili takvu odluku kao neodgovornu i nezasluženu. Zbog toga, predsjednik Skupštine i Vlade odlučili su da ukinu najavljena povećanja poslanicima i već ostvarena ministrima. U toku je proces donošenja Zakona o radu. Sindikalci su nezadovoljni ponuđenim predlogom Zakona jer su procedure za davanja otkaza pojednostavljene i ne podrazumijevaju vođenje disciplinskog postupka. Ministarstvo zdravlja pripremila je nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju kojim će građani imati obavezno zdravstveno osiguranje, koje će pokrivati 80% usluga, dok će 20% usluga plaćati građani ukoliko nijesu osigurani. Brojni subjekti kritikovali su ovaj nacrt Zakona smatrajući da će kao takav značajno otežati materijalni položaj građana.

U ovom kvartalu štrajk gladu organizovali su Invalidi rada iz Bijelog Polja, Radnici bjelopoljske pekare, Radnici lokalne uprave u Kolašinu, tražeći isplate plate i obaveze koje proizilaze iz kolektivnih ugovora.

Radnici Ugostiteljsko-turističkog preduzeća "Piva" štrajkovali su u julu i tražili isplatu potraživanja i povezivanje radnog staža.

Dvadesetak bivših radnika Lenke iz Bijelog Polja nastavili su u julu štrajk jer im nijesu isplaćena potraživanja. U avgustu i septembru radnici su protestovali ispred zgrade Vlade Crne Gore. Radnici traže isplatu zarada za period od 2002. do 2006. godine, u iznosu od oko 700.000 eura.

Bivši radnici preduzeća Autoprevozno iz Nikšića štrajkovali su u ovom periodu. Radnici traže da se i njima kao i njihovim kolegama isplati po 250 eura otpremnine po godini radnog staža.

Bivši radnici GRO „Radnik“ iz Bijelog Polja protestovali su 8. avgusta 2011. godine ispred zgrade opštine Bijelo Polje tražeći isplatu 24 zarade, povezivanje radnog staža, dionice i po 500 eura isplate za svaku godinu radnog staža. Kako im zahtjevi nijesu ispunjeni, radnici su 5. septembra 2011. godine ponovo protestovali. Radnici su najavili i da će tražiti socijalni azil u nekoj evropskoj državi. Oni su nezadovoljni i odnosom nadležnih organa a optužili su ih da su ignorisali njihove zahtjeve.

Bivši radnici Prerade Kombinata aluminijuma protestovali su 5. i 12. septembra 2011. godine jer im nije uplaćen dug od oko milion eura.

Radnici Rudnika uglja koji su prošle godine otišli u penziju a nijesu dobili stanove od preduzeća, protestovali su tokom septembra tražeći da im se vrate sredstva koja su ulagali u stambeni fond. Radnici su iznijeli tvrdnje da im je 30 godina plata umanjivana za 7% za stambeni fond. Uprava je saopštila da nije u obavezi da svim radnicima moraju riješiti stambeno pitanje te da sada nemaju dovoljno novca za te potrebe.

Bivši radnici podgoričke Mljekare štrajkovali su u septembru. Njih petnaestak tražili su isplatu zaostalih ličnih dohodataka, povezivanje radnog staža kako bi mogli ostvariti pravo na penziju.

Bivši radnici firme „Gornji Ibar“ protestovali su 25. septembra 2011. godine. Bivši radnici tražili su da im se doplate nadoknade po godini radnog staža.

Sudska administracija pokrenula je 30. septembra 2011. godine jednočasovni štrajk upozorenja. Kako su najavili, štrajk će se nastaviti sve do ispunjenja jedinog zahtjeva. Radnici traže povećanje plata.

XV Zaključci i preporuke

- U ovom kvartalu nije ostvaren napredak u poštovanju i zaštiti ljudskih prava. Iako se ljudska prava generalno poštuju, postoje brojni primjeri kršenja i neadekvatnog postupanja institucija. Zabrinutost postoji u sledećim oblastima: suočavanje sa prošlošću, zlostavljanje, nečovječno i ponižavajuće postupanje, politički motivisano nasilje, pristup pravdi, sloboda izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja, zaštita ličnih podataka, vjerske slobode, diskriminacija, prava djeteta, manjinska prava, status raseljenih lica, ekonomska i socijalna prava.
- U Crnoj Gori izgrađen je solidan institucionalni sistem. Ipak institucije ne čine maksimalan napor u zaštiti ljudskih prava. U nekim od njih nema dovoljno kapaciteta, a često nedostaje senzibilitet za ljudska prava. U narednom periodu neophodno je preduzeti mjere na dodatnoj edukaciji, razvoju kapaciteta i senzibilisanju zaposlenih u državnim institucijama. Pravosudni organi moraju sprovesti brze i efikasne istrage koje će voditi procesuiranju i adekvatnom sankcionisanju svih prekršilaca ljudskih prava.
- Proces suočavanja sa prošlošću i u ovom kvartalu je na veoma zabrinjavajućem nivou. Nastavlja se pasivan odnos države i nadležnih državnih institucija. Postavljanje spomen obilježja u vidu spomenika civilnim žrtvama, a da prije toga nije donijeta nijedna presuda za ratne zločine, nije kvalitetan način suočavanja sa prošlošću. Država nije sprovela hitne i efikasne istrage u procesuiranju ratnih zločina, niti su pokrenuti procesi utvrđivanja političke i komandne odgovornosti. Ni nakon 20 godina od napada na Dubrovnik, nadležne državne institucije nijesu pokrenule istragu na utvrđivanju bilo kog nivoa odgovornosti. Proces povratka protjeranih Muslimana iz Bukovice ne sprovodi se transparentno i ne postoje kriterijumi na osnovu kojih se proces realizuje. Neophodno je da nadležne državne institucije saopšte sve detalje vezane za aktivnosti povratka protjeranih Bukovčana. Tužilaštvo bi trebalo da ispita eventualne zloupotrebe tim povodom.
- U ovom kvartalu registrovano je 12 prijavljenih slučajeva protiv policijskog postupanja i četiri prijavljena slučaja protiv službenika ZIKS-a, sa navodima o mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju. Uprava policije i ZIKS trebalo bi privremeno da suspenduju iz službe one službenike protiv kojih građani podnesu pritužbe za zlostavljanje, mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje do okončanja postupka provjere, dok bi osuđene službenike za krivična djela zlostavljanja i mučenja nadležni trebalo trajno da udalje. Neophodno je da nadležni u Upravi policije izdaju naloge da službenici koji su priveli građane i koji kasnije traže ukazivanje hitne medicinske pomoći budu sprovedeni u medicinske ustanove u pratnji drugih službenika policije. Registrovana je viktimizacija žrtava koje prijave službenike za prekoračenja. Neophodno

je da Unutrašnja kontrola, Savjet za građansku kontrolu rada policije i nadležna tužilaštva sprovode brze i efikasne istrage i ne dozvole viktimizaciju žrtava. Unutrašnja kontrola i Savjet za građansku kontrolu rada policije svoje poslove i aktivnosti moraju učiniti transparentnijim i pristupačnijim građanima. Pretrpanost zatvora je i dalje na veoma zabrinjavajućem nivou. Neophodno je efikasnije sprovoditi mjere uslovnog otpusta i brže raditi na usvajanju Zakona o alternativnim sankcijama.

- Politički motivisano nasilje bilo je izraženo i u ovom kvartalu. Slučajevi političkog nasilja ogledaju se u prijetnjama, pritiscima i incidentima. Nadležne državne institucije u velikom broju slučajeva nijesu otkrile počiniocce. Policija mora uložiti dodatne napore na otkrivanju počinitelaca koji će biti sudski procesuirani.

- Pravo na pravično suđenje krši se u brojnim sudskim postupcima i značajan broj građana nema adekvatan pristup sudu. Advokatske i notarske tarife su visoke i značajno ugrožavaju pravo na pravično suđenje. Ohrabruje najava Ministarstva pravde o smanjenju notarskih tarifa. Takođe, predlažemo Ministarstvu da preispita mogućnost preuzimanja ingerencija određivanja advokatskih tarifa, imajući u vidu da Advokatska komora nije uvažila pozive da sama koriguje cijene svojih usluga, uprkos aktuelnoj socio – ekonomskoj situaciji.

Besplatna pravna pomoć predviđena je samo za socijalno ugrožene građane, dok žrtve teških kršenja ljudskih prava neće moći iskoristiti ovo pravo. Zabrinjava to što se u medijima često krši pretpostavka nevinosti.

- Sloboda izražavanja nije na zadovoljavajućem nivou. Ohrabruju oslobađajuće presude koje su sudovi donijeli u ovom kvartalu. Zabrinjavaju napadi na imovinu dnevnih novina Vijesti i to što počinioci ovih nedjela još uvijek nijesu pronađeni. Nadležni treba da ulože maksimalan napor da identifikuju počiniocce i nalogodavce napada na imovinu Vijesti. Zabrinjavajuće je to što Ustavni sud već duže od pola godine ne postupa po Inicijativi o ustavnosti članova Zakona o mirnim okupljanjima, koju je YIHR podnijela. Ustavni sud treba po hitnom postupku da utvrdi ustavnost odredbi ovog Zakona.

- Stanje zaštite ličnih podataka nije na zadovoljavajućem nivou. Zaštita ličnih podataka krši se na brojnim primjerima i to postupanjem recepcijskih službi institucija, hotela i mobilnih operatera, vršenjem video i audio nadzora a neophodna je izmjena i analiza većeg broja zakona koji nijesu u skladu sa standardima o zaštiti ličnih podataka. Agencija za zaštitu ličnih podataka treba da kontroliše sve recepcijske službe, prije svega hotela i mobilnih operatera koji još u svom radu nijesu usvojili zakonska rješenja. Agencija treba da bude više prisutna u medijima i da iznosi informacije o svom radu čime će se dodatno doprinijeti zaštiti ličnih podataka. Neophodno je da Agencija pokrene aktivnosti na edukaciji građana o svojim pravima. Agencija nije sprovedla transparentne procedure prilikom zapošljavanja službenika. Institucije koje kao primarni cilj imaju zaštitu ljudskih prava moraju kroz svoj rad njegovati potpuno transparentne procedure. YIHR poziva Agenciju da ponovi postupke zapošljavanja, a procedure sprovede na transparentan način.

- Vjerske slobode nijesu na zadovoljavajućem nivou. Sudovi donose niske i neadekvatne sankcije za izazivanje i raspirivanje mržnje po nacionalnom, rasnom ili vjerskom osnovu. Niske sankcije ne doprinose suzbijanju ovakve pojave, a imajući u vidu nasleđe iz devedesetih male sankcije mogu doprinositi razvoju ovakvih pojava. Zbog toga sudovi moraju donositi višočije kazne i u skladu sa zakonom, kako bi doprinijeli tome da se ovakve pojave suzbijaju. Policija mora intervenirati protiv svakoga ko izaziva i raspiruje nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju, razdor ili netrpeljivost i podnositi krivičnu prijavu, odnosno mora činiti sve da ovakva ponašanja registruje i spriječi.

- Grupe koje su najviše diskriminisane su pripadnici LGBT zajednice, Romi, osobe sa invaliditetom i žene. Vojnik Dušan Pavlović diskriminisan je zbog toga što pripada sindikatu, a zabrinjava odsustvo reakcije nadležnih i ispitivanje načina i uzroka zbog kojih je dobio otkaz. Zabrinjava i porast nasilja prema pripadnicima LGBT zajednice. Nadležne institucije bi trebalo

sudski da procesuiraju sve počiniocje diskriminacije, a sankcije moraju biti srazmjerne počinjenoj diskriminaciji. Ustavni sud bi trebalo po hitnoj proceduri da ispita ustavnost odluke lokalnih vlasti u Podgorici da besplatnu hranu u narodnoj kuhinji mogu koristiti samo državljani Crne Gore. Zabrinjava i neravnopravnost žena u politici, sportu i drugim oblastima u društvu. Neophodno je da nadležni pokrenu šire mjere uključivanja žena u svim oblastima i izjednačavanje njihovih prava i pozicija sa muškarcima.

- Prava djeteta još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou. U crnogorskom zakonodavstvu ne postoji definicija djeteta u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta. Zakon o dječijoj i socijalnoj zaštiti nije u saglasnosti sa Konvencijom o pravima djeteta. Crna Gora još uvijek nije usvojila Zakon o maloljetničkom pravosuđu. Postoje slučajevi nezakonitog privođenja djece i pritvaranja u prostorijama sa odraslim osobama. Registrovani su i primjeri zloupotrebe djece u političke svrhe. Nadležne institucije bi trebalo da usaglase domaće zakonodavstvo sa međunarodnim standardima i Konvencijom o pravima djeteta. Neophodno je da svi slučajevi kršenja prava djeteta budu procesuirani a odgovorni sankcionisani. Država bi trebalo da uloži više napora i obezbijedi neophodna sredstva za rad centara i drugih institucija koje se bave pitanjima, problemima i pravima djece sa posebnim potrebama. Neophodno je uposliti više stručnog kadra i obezbijediti više finansijskih sredstava za integraciju djece sa posebnim potrebama u redovan školski sistem i društvo uopšte.

- Prava manjina nijesu na zadovoljavajućem nivou. U ovom kvartalu došli su do izražaja nacionalistički interesi i motivi. YIHR izražava zabrinutost zbog ugroženosti građanskog koncepta države Crne Gore. Sve državne institucije i političari moraju da doprinose stabilnosti i razvoju građanskih vrijednosti. Fond za manjine je u ranijem periodu rijetko finansirao multietničke projekte, a prilikom raspodjele sredstava za 2010. godinu, Fond je finansirao samo dva multietnička projekta. Na takav način ide se ka segregaciji.

- Ekonomska i socijalna prava i dalje su na zabrinjavajućem nivou. U ovom kvartalu registrovan je veći broj štrajkova zbog neisplaćenih zarada, otpremnina, nepovezivanja radnog staža i nepoštovanja kolektivnih ugovora. Pritisci na sindikalne aktiviste i dalje traju a naročito je ugrožena Sindikalna organizacija Vojske Crne Gore (SOVCG) čiji se članovi otpuštaju s posla i pod pritiskom se iščlanjuju iz sindikata. YIHR poziva sve poslodavce da ispoštuju sva prava radnika a nadležne državne inspekcije da sankcionišu svaki oblik diskriminacije i kršenja radničkih prava.